

SYSTÉMOVÁ PODPORA
INKLUZIVNÍHO
VZDĚLÁVÁNÍ V ČR

www.inkluzie.upol.cz
CZ.1.7./1.2.00/43.0003

Výstup projektu „Systémová podpora inkluzivního vzdělávání v ČR“

Sociální vyloučení, lehké mentální postižení, základní školy praktické

Hlavní partner:

Partneři:

ANALÝZA DOSTUPNÝCH STATISTICKÝCH DAT

Autor: Mgr. Jan Klusáček

**Univerzita Palackého v Olomouci, Člověk v tísni, o.p.s.,
2015**

evropský
sociální
fond v ČR

EVROPSKÁ UNIE

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

OBSAH

1	Úvod a cíle analýzy	3
2	Metodologie a zdroje dat	4
2.1	Metody analýzy dat	4
2.2	Zdroje dat.....	4
3	Sociální vyloučení	5
4	Vzdělávání žáků s diagnózou lehké mentální postižení.....	12
5	Základní školy praktické	14
5.1	Vymezení pojmu Základní škola praktická.....	14
5.2	Základní informace o školách	15
5.2.1	Počty škol, jejich kapacity a umístění.....	15
5.2.2	Poskytované stupně vzdělání, spojení s dalšími typy škol a školských zařízení.....	20
5.2.3	Zřizovatelé.....	21
5.2.4	Velikost škol.....	23
5.2.5	Jaká část ze základních škol praktických se takto identifikuje užitím „slova“ praktická v názvu?.....	23
5.3	Vzdělávané děti podle zdravotního postižení	24
5.4	Počty dětí podle typu tříd, v kterých se vzdělávají	25
5.5	Rámcové vzdělávací programy, podle kterých probíhá vzdělávání.....	26
6	Sociální vyloučení, četnost výskytu diagnózy lehkého mentálního postižení a kapacity základních škol praktických	29
6.1	Faktory četnosti výskytu diagnózy lehkého mentální postižení.....	29
6.1.1	Sociální vyloučení a a četnost výskytu lehkého mentálního postižení	29
6.1.2	Počet obyvatel hlásících se k romské národnosti a četnost výskytu lehkého mentálního postižení.....	31
6.1.3	Kapacita základních škol praktických a četnost výskytu lehkého mentálního postižení.....	33
6.1.4	Srovnání vlivu všech faktorů četnosti výskytu lehkého mentálního postižení metodou vícenásobné regrese.....	34
6.2	Faktory kapacity základních škol praktických.....	35
6.2.1	Sociální vyloučení a kapacita základních škol praktických	35
6.2.2	Počet obyvatel hlásících se k romské národnosti a kapacita základních škol praktických.	39
6.2.3	Srovnání vlivu sociálního vyloučení a počtu obyvatel romské národnosti na kapacitu základních škol praktických	40
7	Shrnutí, závěry a doporučení.....	41
8	Literatura a zdroje.....	43

1 ÚVOD A CÍLE ANALÝZY

Na možnou souvislost sociálního vyloučení, diagnostiky lehkého mentálního postižení a kapacity základních škol praktických poukazuje řada analýz.¹ Prozkoumat souvislosti mezi těmito jevy je jedním z hlavních cílů i této analýzy (viz kapitola 6). Kromě toho však analýza také obsahuje:

- predikci počtu dětí ve věku povinné školní docházky vyrůstajících v sociálně vyloučených lokalitách (kapitola 3);
- analýzu způsobu vzdělávání dětí s diagnózou lehké mentální postižení (kapitola 4);
- analýzu vzdělávání v tzv. základních školách praktických (kapitola 5).

---

¹ Viz např.: PEKÁRKOVÁ, Simona a kol. *Nemoc bezmocných: lehká mentální retardace: analýza inteligenčního testu SON-R*. [Praha: Člověk v tísni, 2010], 1 CD-ROM. ISBN 978-80-87456-05-7. Také dostupné z:

http://www.varianty.cz/download/pdf/analysis_8.pdf

KLUSÁČEK, JAN. *Nálepkování dětí diagnózou mentální postižení v České republice*. Čosiv. [online] [cit. 2015-03-12].

Dostupné z: <https://www.dropbox.com/s/1ez153t8vw9zc8v/COSIV-analyza-mentalni-postizeni-data-2014.pdf?dl=0>

AMNESTY INTERNATIONAL. *Chce to více snahy: Etnická diskriminace romských dětí v českých školách* [online]. 2015 [cit. 2015-05-29]. Dostupné z: <http://www.amnesty.cz/download/file/500>

2 Metodika a zdroje dat

2.1 Metody analýzy dat

Analýza je založena výhradně na statistické analýze dostupných kvantitativních dat. Vzhledem k povaze dat a cílům analýzy je analýza z větší části založena na metodách popisné statistiky.

Při analýze souvislostí mezi sociálním vyloučením, kapacitou základních škol praktických a diagnostikou lehkého mentálního postižení pro školské účely byla uplatněna jednoduchá i vícenásobná lineární regrese (metodou nejmenších čtverců). V rámci regresní diagnostiky testující kvalitu modelu u vícenásobné regrese byly uplatněny následující metody:

- multikolinearita byla testována VI faktorem,
- analýza vlivných dat byla provedena analýzou standardizovaných reziduí a Cookovy vzdálenosti.

2.2 Zdroje dat

Primárním zdrojem dat byla tzv. **školská matrika**. Z dat ze školské matriky vycházejí kapitoly 4, 5 a 6. Jedná se o data, která každoročně zasílají všechny základní školy v ČR Ministerstvu školství mládeže a tělovýchovy (MŠMT). Nevycházíme tedy z žádného výběrového šetření, ale z oficiálních dat MŠMT o všech dětech v základním školství v ČR. Pracujeme s daty ze sběru dat, který proběhl v **září 2014**. Autorský tým obdržel datový soubor s anonymizovanými daty o všech dětech se SVP v základním školství přímo od Odboru školské statistiky, analýz a informační strategie MŠMT. Základní informace o školách jako jsou poskytované stupně vzdělání, zřizovatel a další jsme čerpali z Rejstříku škol.²

Pokud jde o kapitolu 3 o sociálním vyloučení, vycházeli jsme z Analýzy sociálně vyloučených lokalit v ČR realizované v letech 2014 a 2015 společností GAC spol. s r.o. pro Ministerstvo práce a sociálních věcí (MPSV).³

U řady indikátorů byl kalkulován přepočtený počet na 100 dětí ve věku do patnácti let, případně ve věku 6 až 15 let v území (kraji, okrese). Vycházeli jsme z dat o věkovém složení obyvatelstva v územích k 31. 12. 2014 dostupných na webu Českého statistického úřadu.⁴ Informace o počtu obyvatel hlásících se k romské národnosti jsme čerpali z výsledků Sčítání lidu, domů a bytů.^{5,6}

² REJSTŘÍK ŠKOL A ŠKOLSKÝCH ZAŘÍZENÍ. *Ministerstvo školství mládeže a tělovýchovy* [online]. [cit. 2015-07-20]. Dostupné z: <http://rejskol.msmt.cz>

³ Autorský tým obdržel od realizátora analýzy společnosti GAC soubor s daty, která obsahovala odhad počtu obyvatel jednotlivých sociálně vyloučených lokalit včetně odhadu jejich věkové struktury, který nebyl v červenci 2015 veřejně přístupný. Přístupné výstupy z analýzy jsou dostupné z: <http://www.esfcr.cz/07-13/oplzz/analýza-socialne-vyloucenych-lokalit-v-cr-1>

⁴ VĚKOVÉ SLOŽENÍ OBYVATELSTVA - 2014. Věkové složení obyvatel k 31.12.2014. *Český statistický úřad* [online]. [cit. 2015-05-30]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/documents/10180/20555901/1300641507.xlsx/7368c6e4-b2c1-4eda-9746-98509c739d32?version=1.3>

⁵ SČÍTÁNÍ LIDU. Počet obyvatel s obvyklým pobytem podle národnosti v okresech ČR – uživatelská tabulka vygenerovaná autorským týmem pomocí aplikace ČSÚ. *Český statistický úřad* [online]. [cit. 2015-07-20]. Aplikace dostupná z: <http://vdb.czso.cz/sldbvo/#!stranka=podle-tematu&tu=0&th=&vseuzemi=null&v=1&vo=null&void=>

3 Sociální vyloučení

Autorský tým obdržel od realizátora Analýzy sociálně vyloučených lokalit v ČR společnosti GAC spol. s r.o. soubor s daty, která obsahovala odhad počtu obyvatel jednotlivých sociálně vyloučených lokalit včetně odhadu jejich věkové struktury zahrnujícího i odhad procentuálního podílu dětí do 15 let. Vzhledem k tomu, že počet obyvatel jednotlivých sociálně vyloučených lokalit (dále také SVL) podle Analýzy sociálně vyloučených lokalit v ČR měl charakter intervalu (např. 500 až 700), spočítali jsme nejprve průměrnou hodnotu (600 v případě intervalu 500 až 700). Následně jsme vypočítali odhad počtu dětí na základě informace o podílu dětí do 15 let (při podílu 40 % by to bylo u lokality s odhadovaným počtem 600 obyvatel 240 dětí).⁷

Na základě výše uvedeného postupu jsme dospěli k odhadu, že v ČR vyrůstá v sociálně vyloučených lokalitách celkem **38 068 dětí do patnácti let**. Odhad počtu dětí do 15 let vyrůstajících v sociálně vyloučených lokalitách v jednotlivých územních obvodech obcí s rozšířenou působností je zachycen na mapě uvedené níže.

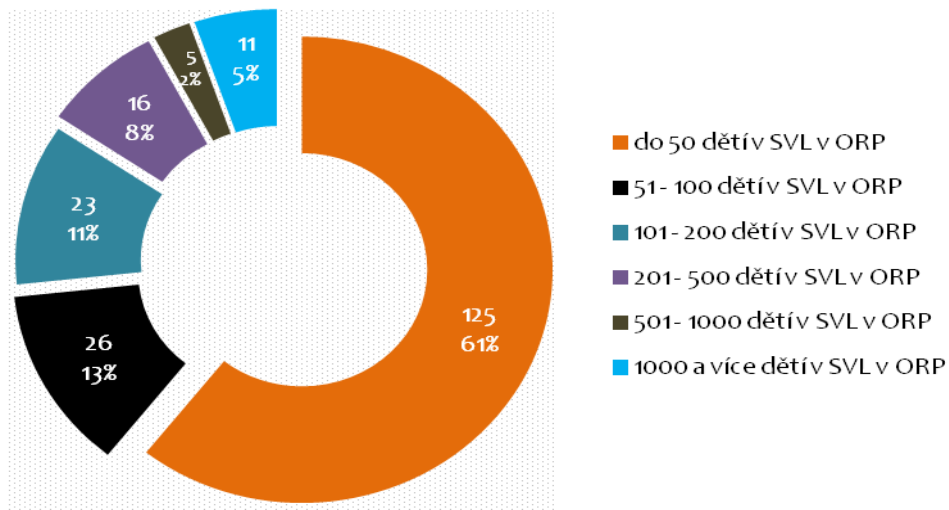
Jak je vidět z mapy č. 1 na následující straně, sociální vyloučení je napříč ČR velmi nerovnoměrně rozloženo. Ve velkém množství územních obvodů obcí s rozšířenou působností (ORP) pravděpodobně žije méně než 50 dětí v sociálně vyloučených lokalitách. Naopak v některých ORP, zejména v Ústeckém a Moravskoslezském kraji vyrůstalo v sociálně vyloučených lokalitách více než tisíc dětí.

Počet územních obvodů podle odhadu počtu dětí vyrůstajících v sociálně vyloučených lokalitách je zachycen v následujícím grafu. Jak je vidět z grafu, méně než 50 dětí vyrůstá v sociálně vyloučených lokalitách ve více než 60 % územních obvodů ORP. Územních obvodů s více než tisícem dětí vyrůstajících v sociálně vyloučených lokalitách je 11 (5 %).

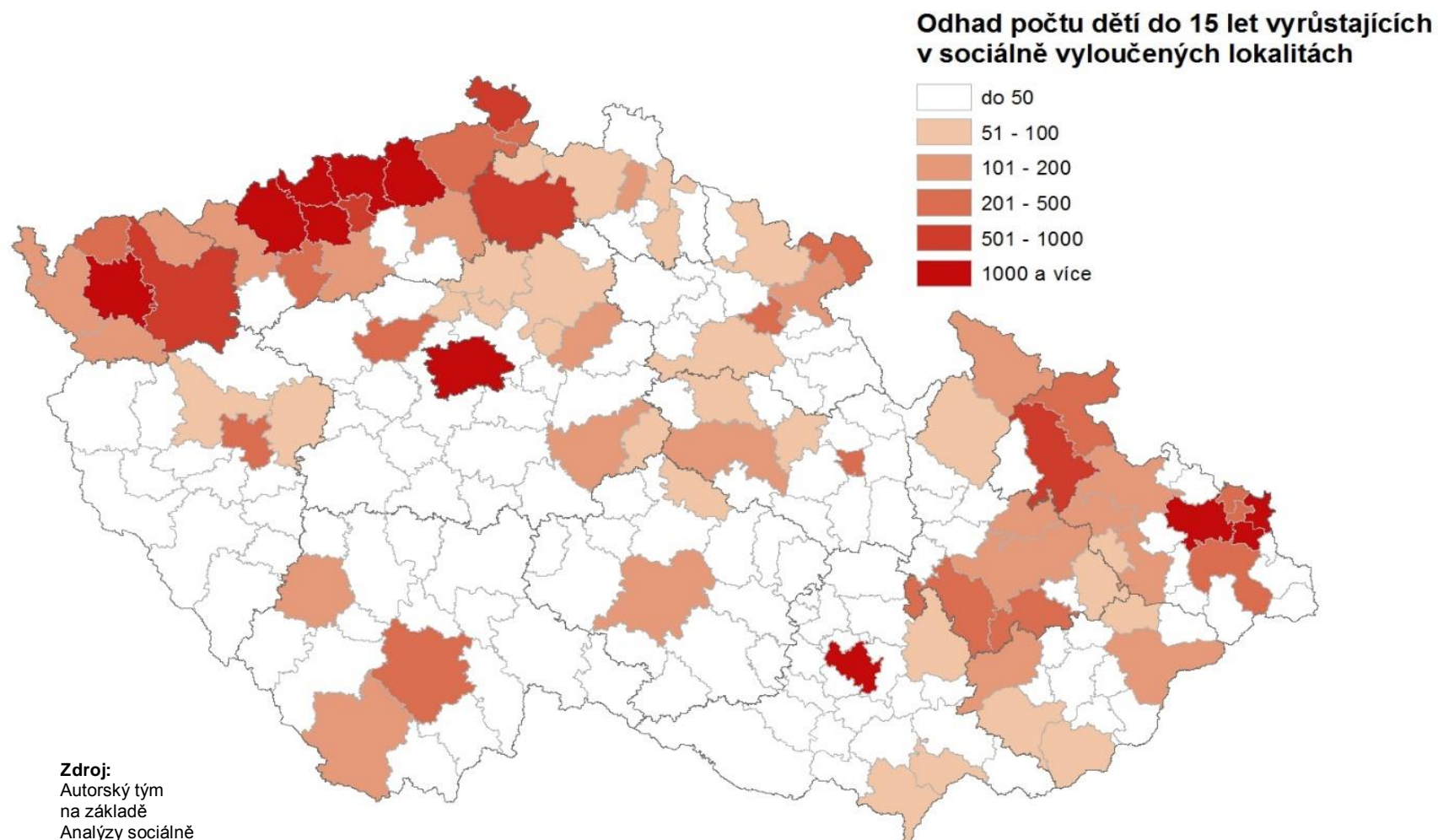
⁶ MINISTERSTVO PRÁCE A SOCIÁLNÍCH VĚCÍ. *Roční výkazy o výkonu sociálně-právní ochrany dětí za rok 2013 v jednotlivých krajích ČR*. Není veřejně přístupné. Vyžádáno od MPSV.

⁷ U menší části sociálně vyloučených lokalit nebyl k dispozici odhad věkové struktury, u nich jsme uplatnili předpoklad, že podíl dětí odpovídá 40 %, což je podíl dětí za celou ČR.

Graf č. 1: Počet územních obvodů obcí s rozšířenou působností podle odhadu počtu dětí do 15 let žijících v sociálně vyloučených lokalitách

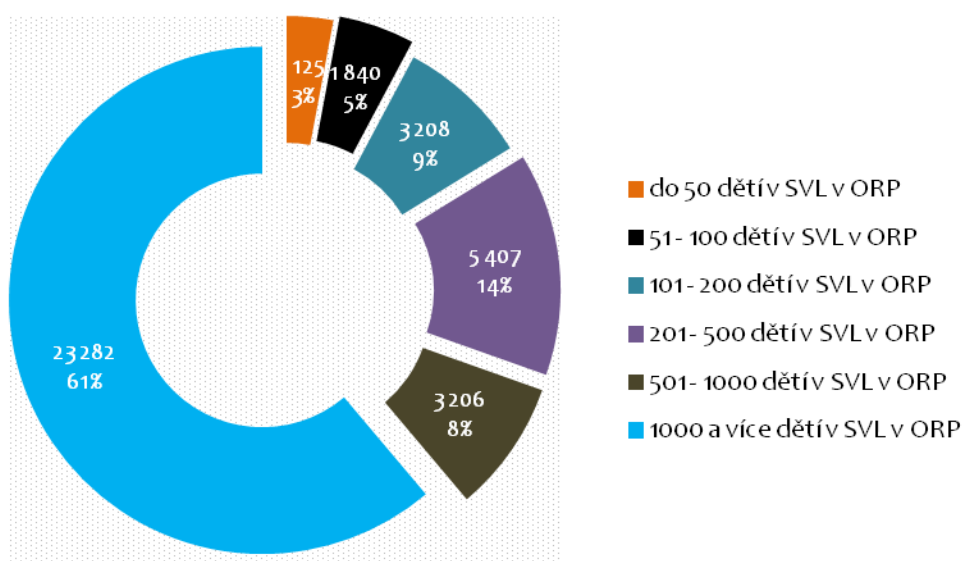

Mapa č. 1: Odhad počtu dětí do 15 let vyrůstajících v sociálně vyloučených lokalitách (na základě Analýzy sociálně vyloučených lokalit v ČR)

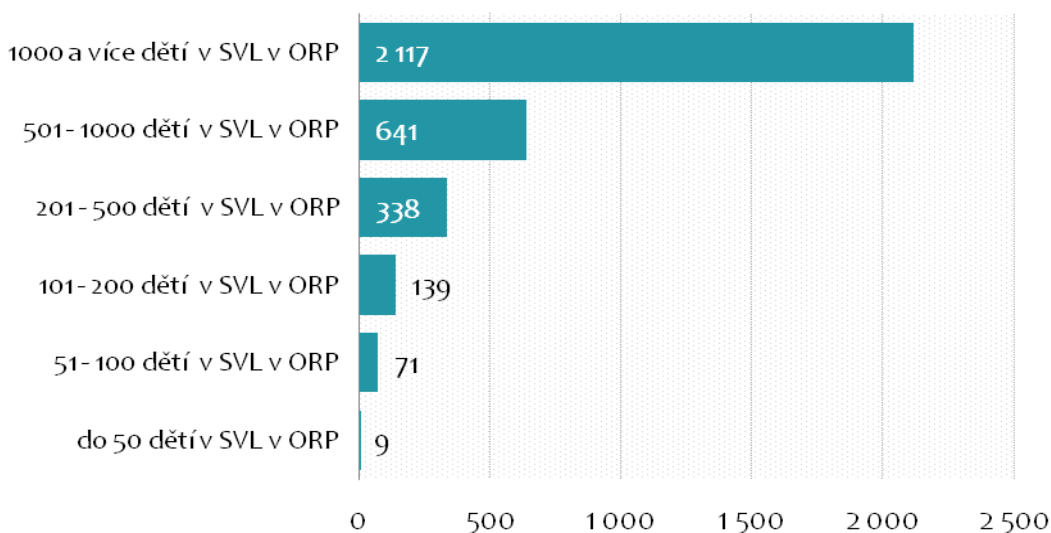
To, že je sociální vyloučení velmi koncentrované do určitých lokalit je zřejmé i z následujícího grafu, který zachycuje, kolik dětí žije celkem v územních obvodech ORP s různým počtem dětí v SVL. Ukázalo se, že ve výše uvedených 11 ORP s více než 1 000 dětmi žijícími v SVL žije více než 60 % ze všech dětí vyrůstajících v SVL v ČR.

Graf č. 2: Odhad počtu dětí do 15 let žijících v sociálně vyloučených lokalitách podle počtu dětí v územním obvodu ORP

Ve 125 ORP, kde žilo v sociálně vyloučených lokalitách méně než 50 dětí, žilo v jednom územním obvodu ORP v průměru pouze 9 dětí, zatímco v 11 ORP s více než tisícem dětí vyrůstajících v SVL žilo v jednom ORP v průměru více než 2 tisíce dětí, jak je vidět z následujícího grafu.

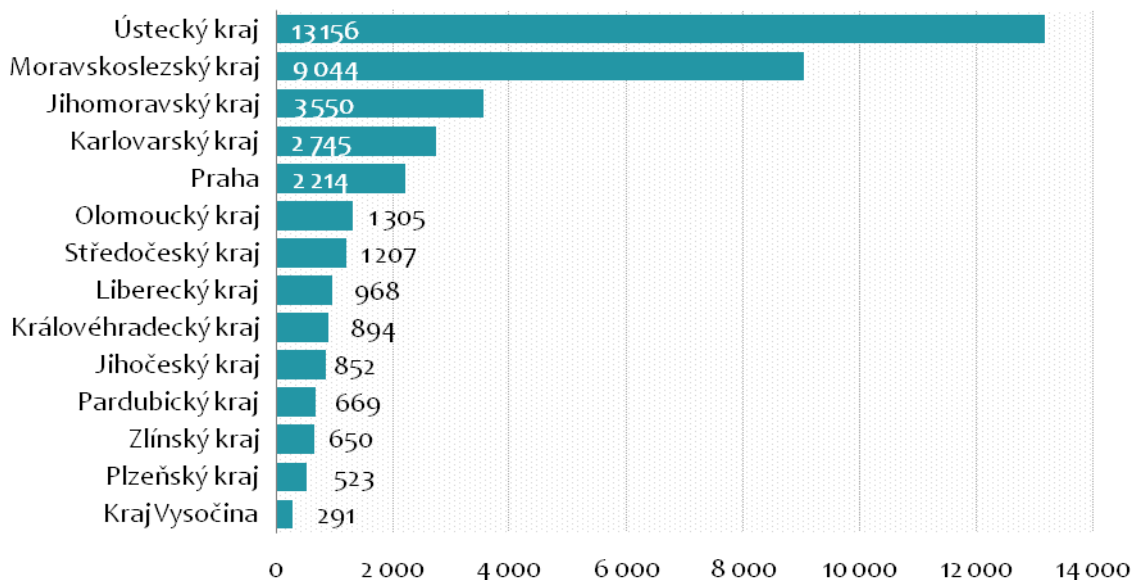
Graf č. 3: Odhad průměrného počtu dětí žijících v sociálně vyloučených lokalitách v územních obvodech ORP

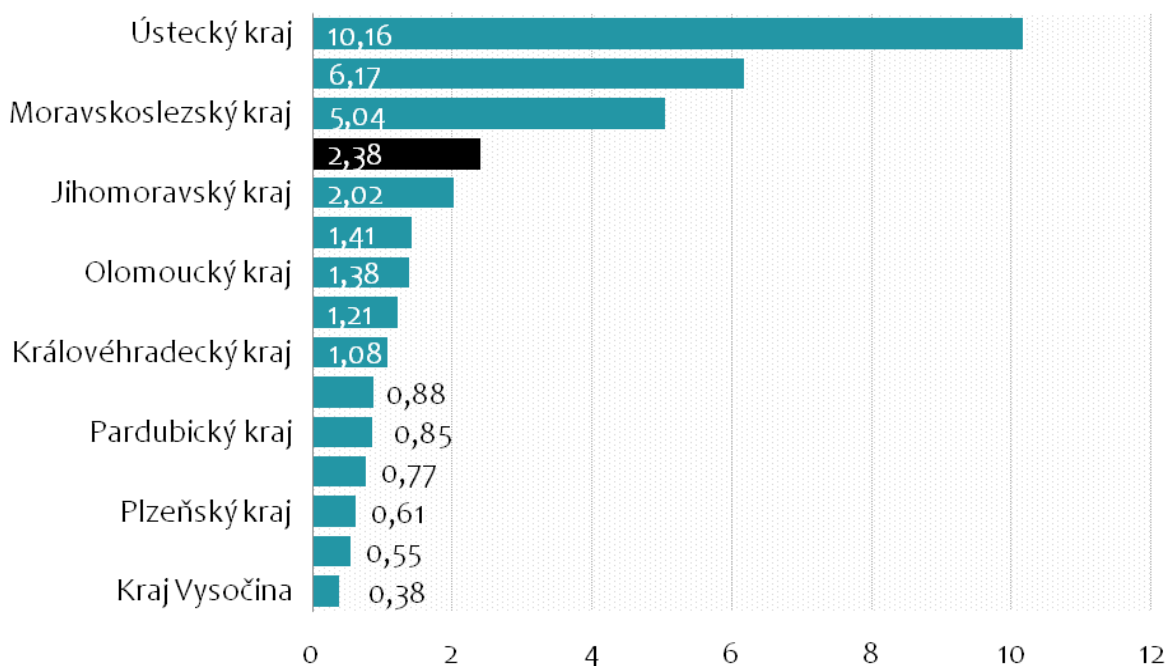
Počty dětí vyrůstajících v sociálně vyloučených lokalitách v krajích ČR zachycuje následující graf.

Graf č. 4: Odhad počtu dětí do 15 let vyrůstajících v sociálně vyloučených lokalitách v krajích ČR

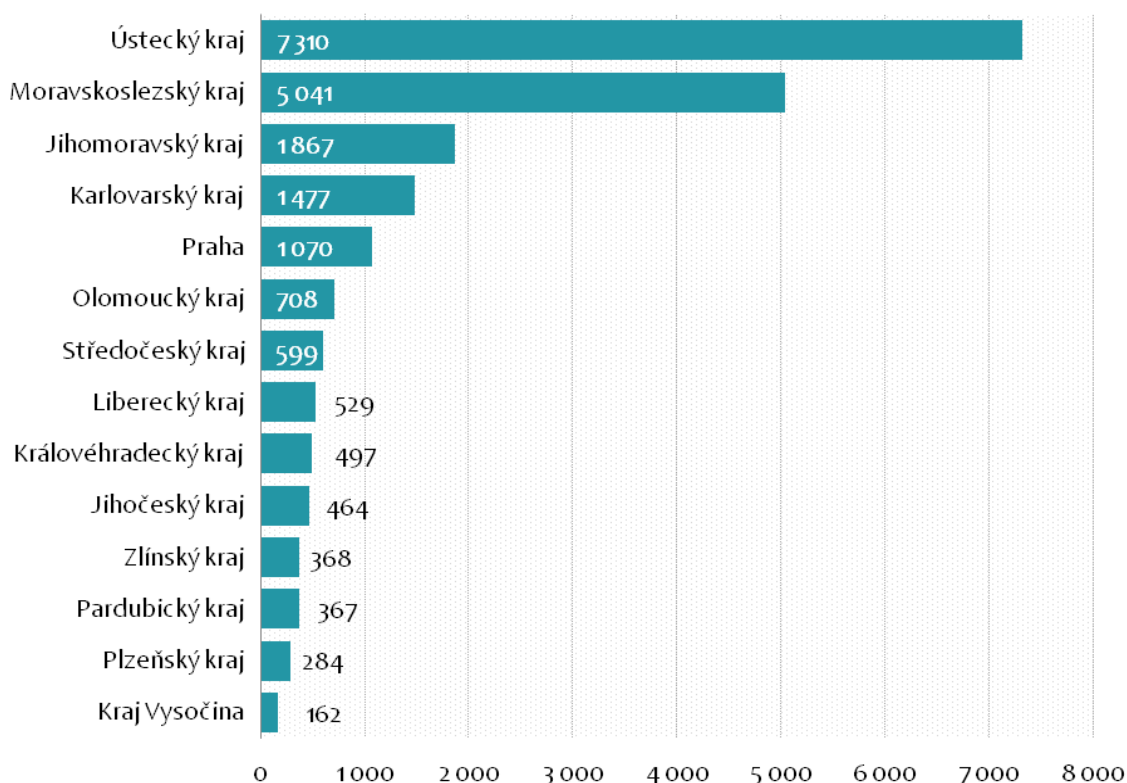
Pokud přepočteme odhad počtu dětí vyrůstajících v sociálně vyloučených lokalitách na 100 dětí do 15 let, zjistíme, že v ČR vyrůstá v sociálně vyloučených lokalitách přibližně 2,5 dětí ze 100, avšak v Ústeckém kraji je to každé desáté dítě, zatímco v Středočeském kraji, nebo kraji Vysočina to bylo jedno dítě z 200.

Graf č. 5: Odhad počtu dětí do 15 let vyrůstajících v sociálně vyloučených lokalitách na 100 dětí ve věku do 15 let v krajích

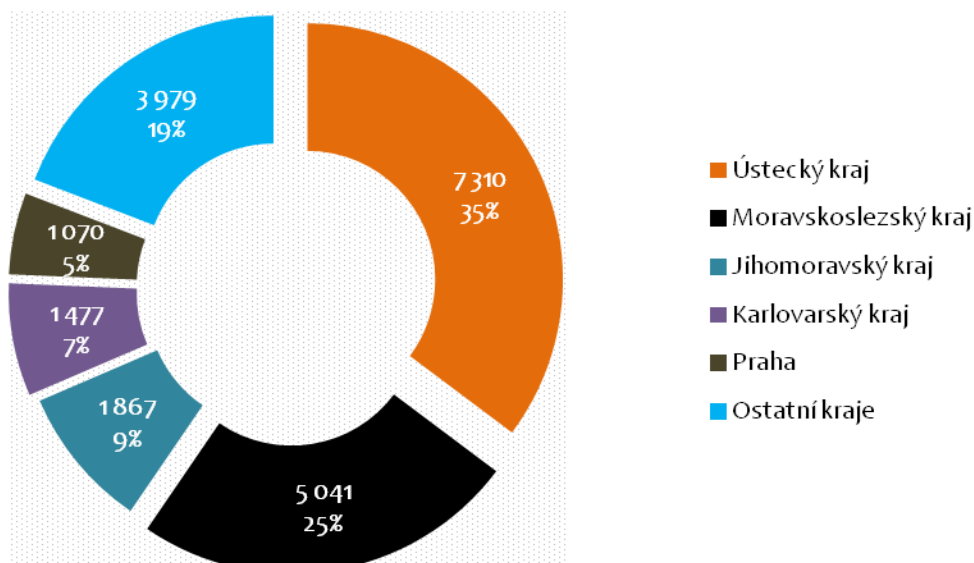
Poslední kalkulací, kterou jsme provedli, byl odhad počtu dětí v základním školství v krajích ČR vyrůstajících v sociálně vyloučených lokalitách. Předpokládali jsme, že podíl dětí vyrůstajících v sociálně vyloučených lokalitách je stejný u dětí ve věku povinné školní docházky jako podíl pro všechny děti do 15 let. Odhadujeme, že v základním školství v ČR se celkem vzdělává přibližně 20 743 dětí vyrůstajících v sociálně vyloučených lokalitách. Počty dětí v jednotlivých krajích jsou zachyceny v následujícím grafu.

Graf č. 6: Odhad počtu dětí v základním školství v krajích vyrůstajících v sociálně vyloučených lokalitách

Jak je vidět z grafu č. 7, tři čtvrtiny ze všech dětí vyrůstajících v sociálně vyloučených lokalitách žijí pouze ve 4 krajích – Ústeckém, Moravskoslezském, Jihomoravském a Karlovarském.

Graf č. 7: Odhad počtu dětí v základním školství v ČR vyrůstajících v sociálně vyloučených lokalitách

4. Vzdělávání žáků s diagnózou lehké mentální postižení

V základním školství v ČR se ve školním roce 2014/2015 celkem vzdělávalo 13 961 dětí s diagnózou lehké mentální postižení (LMP). Ve veřejně přístupných tabulkách ze Statistické ročenky školství jsou uváděny počty dětí s diagnózou LMP vzdělávaných v běžných a speciálních třídách. Data, která obdržel autorský tým od MŠMT, ovšem umožnila kromě toho určit i počty dětí s diagnózou LMP podle toho, jakou část představují děti s diagnózou LMP ze všech žáků školy, jaká část je vzdělávána segregovaně (odděleně) od ostatních dětí ve školách, kde se vzdělávají prakticky pouze děti s LMP a jaká část je vzdělávána ve školách společně s dětmi bez postižení.

Výsledky analýzy, která se zaměřila na podíl dětí s diagnózou LMP ve škole, jsou zachyceny v následující tabulce. Jak je vidět z tabulky, v případě individuální integrace dětí do běžných tříd, představovaly děti s diagnózou LMP nepřekvapivě většinou do 10 % ze všech žáků školy. Největší část (60 %) z dětí s diagnózou LMP se vzdělávala ve speciálních třídách ve školách, kde tvoří děti s diagnózou LMP nadpoloviční většinu. Ovšem poměrně významná část, celkem necelých třicet procent ze všech dětí s diagnózou LMP se vzdělávala ve speciálních třídách ve školách, kde představovaly děti s LMP menšinu.

Tabulka č. 1: Počty a podíly dětí s diagnózou LMP podle velikosti školy a typu třídy

Podíl dětí s diagnózou LMP ve škole	Běžné třídy	Speciální třídy	Celkem dětí	Běžné třídy	Speciální třídy	Celkem procent
	Počet dětí			Podíl ze všech dětí s diagnózou LMP		
do 5 %	1 196	725	1 921	8,6 %	5,2 %	13,8 %
5-10 %	140	434	574	1,0 %	3,1 %	4,1 %
10-25 %	74	615	689	0,5 %	4,4 %	4,9 %
25-50 %	13	2 329	2 342	0,1 %	16,7 %	16,8 %
50-75 %	5	5 246	5 251	0,0 %	37,6 %	37,6 %
75-90 %	0	2 146	2 146	0,0 %	15,4 %	15,4 %
90-99,99 %	0	787	787	0,0 %	5,6 %	5,6 %
100 %	0	251	251	0,0 %	1,8 %	1,8 %
Celkem	1 428	12 533	13 961	10,2 %	89,8 %	100,0 %

V následující tabulce shrnujeme počty dětí podle různých způsobů vzdělávání (barvy řádků odpovídají buňkám v předcházející tabulce). Z výsledků lze vyčíst, že 1 774 dětí s diagnózou LMP se vzdělávalo ve speciálních třídách ve školách, kde tvořily méně než 25 % z celkového počtu žáků školy, pravděpodobně se tedy jednalo o děti vzdělávané v běžných školách ve speciálních třídách pro žáky s LMP. Ve školách, kde již tvořili žáci s diagnózou LMP 25 – 50 % žáků školy, což mohly být případy sloučených běžných a základních škol praktických, se vzdělávalo 2 329 (16,7 %) dětí s diagnózou LMP.

Tabulka č. 2: Počty a podíly dětí s diagnózou LMP podle způsobu vzdělávání

Způsob vzdělávání	Počet dětí s diagnózou LMP	Podíl ze všech dětí s diagnózou LMP
<i>Integrované v běžných třídách</i>	1 428	10,2 %
<i>Ve speciálních třídách ve školách, kde tvoří méně než 25 % (běžná škola se speciálními třídami pro LMP)</i>	1 774	12,7 %
<i>Ve speciálních třídách ve školách, kde tvoří již větší část, 25-50 % (sloučená běžná a praktická ZŠ)</i>	2 329	16,7 %
<i>Vzdělávání ve speciálních třídách ve školách, které nenavštěvují děti bez postižení</i>	8 430	60,4 %
Celkem	13 961	100,0 %

Analýza ukázala, že segregovaně od ostatních dětí ve školách, kde tvoří nadpoloviční většinu ze žáků školy (ve školách, které budeme nazývat základními školami praktickými – viz níže), se již nevzdělává většina s dětí s diagnózou LMP, ale o něco více než polovina z nich. Na druhou stranu je třeba mít na paměti to, že uvedená čísla neposkytují informaci o faktickém průběhu vzdělávání, ale pouze o právním uspořádání. Například v případě 16,7 % dětí vzdělávajících se ve školách, kde tvoří žáci s diagnózou LMP 25 – 50 % z žáků školy, může vzdělávání dětí s diagnózou LMP probíhat odděleně od vzdělávání ostatních dětí, dokonce i v jiné budově, protože skutečnost, že jsou děti s diagnózou LMP vzdělávány společně s dětmi bez postižení ve škole, která je jedním právním subjektem, neznamená nezbytně to, že vzdělávání skutečně probíhá společně.

5. Základní školy praktické

V této kapitole nejprve vymezujeme pojem základní škola praktická a následně se pokusíme poskytnout odpověď na řadu otázek souvisejících s fungováním základních škol praktických od jejich geografického rozmístění, přes vzdělávací programy po vzdělávací potřeby dětí.

5.1. Vymezení pojmu Základní škola praktická

Pojem „Základní škola praktická“ není nijak vymezen ani ve školské legislativě ani nikde jinde, základní školy praktické nejsou evidovány ve školské statistice a velká část z nich dokonce ani nemá slovo praktická ve svém názvu (viz kapitola 5). Přesto jsme se rozhodli s tímto pojmem pracovat z toho důvodu, že se v posledních deseti letech označování škol, kde se děti s diagnózou lehké mentální postižení vzdělávají odděleně od ostatních mimo hlavní vzdělávací proud, termínem základní škola praktická ustálilo jako běžná praxe.

Za základní školy praktické považujeme takové školy, kde:

- 1) žáci s diagnózou lehkého mentálního postižení jsou vzděláváni odděleně od žáků bez této diagnózy;
- 2) zároveň je v této škole vzděláváno jen minimum dětí s jiným druhem zdravotního postižení (včetně středně těžkého a těžkého mentálního postižení) a jen minimum dětí je vzděláváno v oboru vzdělání základní škola speciální (takovou školu bychom považovali za základní školu praktickou a speciální);
- 3) zpravidla jsou žáci vzděláváni podle Rámcového vzdělávacího programu pro základní vzdělávání – přílohy upravující vzdělávání žáků s lehkým mentálním postižením (RVP ZV-LMP), ale to není podmínkou;
- 4) klíčovým a *jediným nezbytným* kritériem pro zařazení školy do kategorie základních škol praktických pro nás bylo to, že vzdělávání žáků s diagnózou LMP probíhá odděleně od žáků bez této diagnózy a bez každodenního kontaktu s nimi.

Z výše uvedeného vyplývá, že stěžejním (a v podstatě jediným) kritériem pro zařazení školy do kategorie základní škola praktická pro nás bylo to, že se jedná o školu, kde tvoří děti s diagnózou LMP většinu a není v ní vzděláváno mnoho dětí bez zdravotního postižení ani dětí s jiným zdravotním postižením (včetně těžšího mentálního postižení). Za školu, kde tvoří žáci s diagnózou LMP většinu a tudíž za základní školu praktickou, považujeme v této analýze takovou školu, kde představují *žáci s diagnózou LMP nadpoloviční většinu* z celkového počtu žáků ve škole (školu, kde žáci s diagnózou LMP tvořily více než 50 % ze všech žáků školy). V takto definovaných základních školách praktických se vzdělává více než 60 % ze všech žáků s diagnózou LMP, jak je vidět z tabulek uvedených v předcházející kapitole.

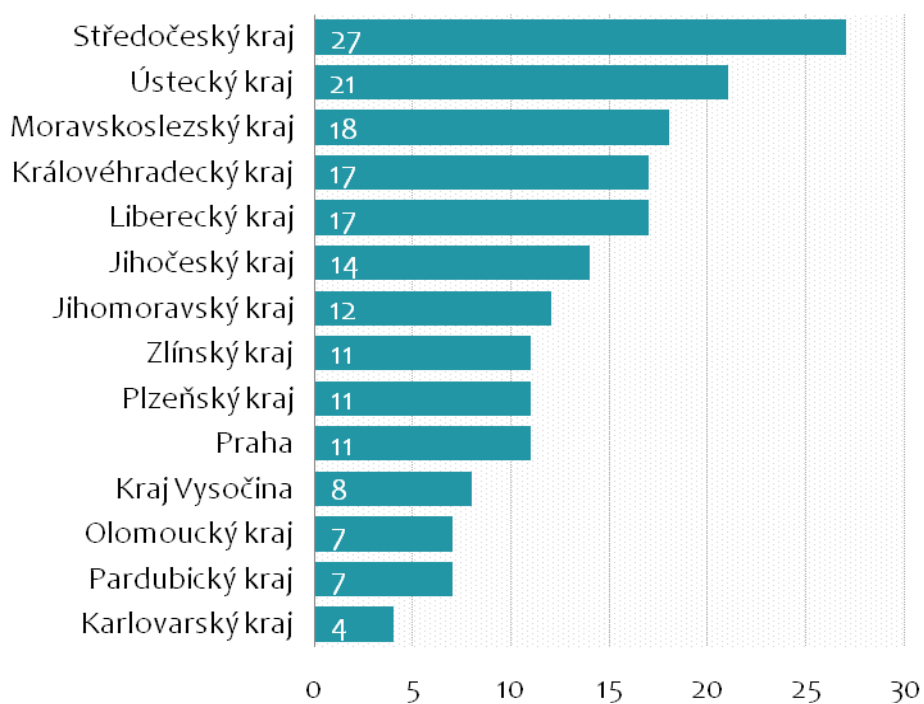
5.2 Základní informace o školách

5.2.1 Počty škol, jejich kapacity a umístění

Celkem bylo ve školním roce 2014/2015 v České republice 185 základních škol, kde představovali žáci s diagnózou LMP nadpoloviční většinu žáků školy, a tudíž je označujeme jako základní školy praktické. Celkem se v základních školách praktických vzdělávalo 11 981 žáků, z toho bylo 8 305 dětí s diagnózou LMP (69,3 %).

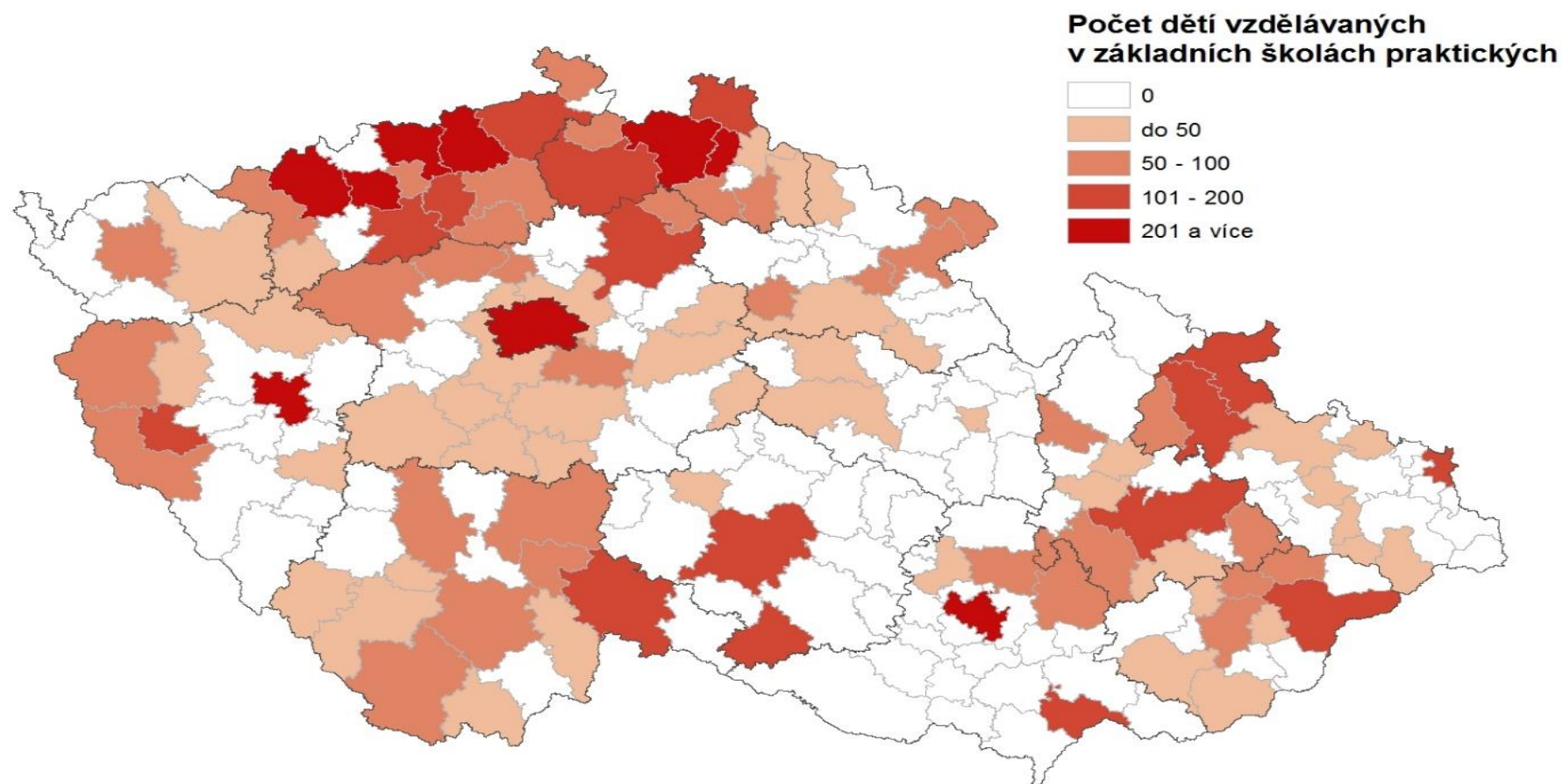
Počty základních škol praktických v jednotlivých krajích jsou zachyceny v následujícím grafu.

Graf č. 8: Počet základních škol praktických v krajích

Počty dětí vzdělávaných v základních školách praktických jsou zachyceny v následující mapě. Jak je vidět z mapy č. 2, počty dětí vzdělávaných v základních školách praktických jsou obdobně nerovnoměrné jako případy sociálního vyloučení. Počty dětí vzdělávaných v základních školách praktických v jednotlivých územních obvodech ORP jsou zachyceny v následující mapě.

Mapa č. 2: Počet dětí vzdělávaných v základních školách praktických (na základě dat ze školské matriky)

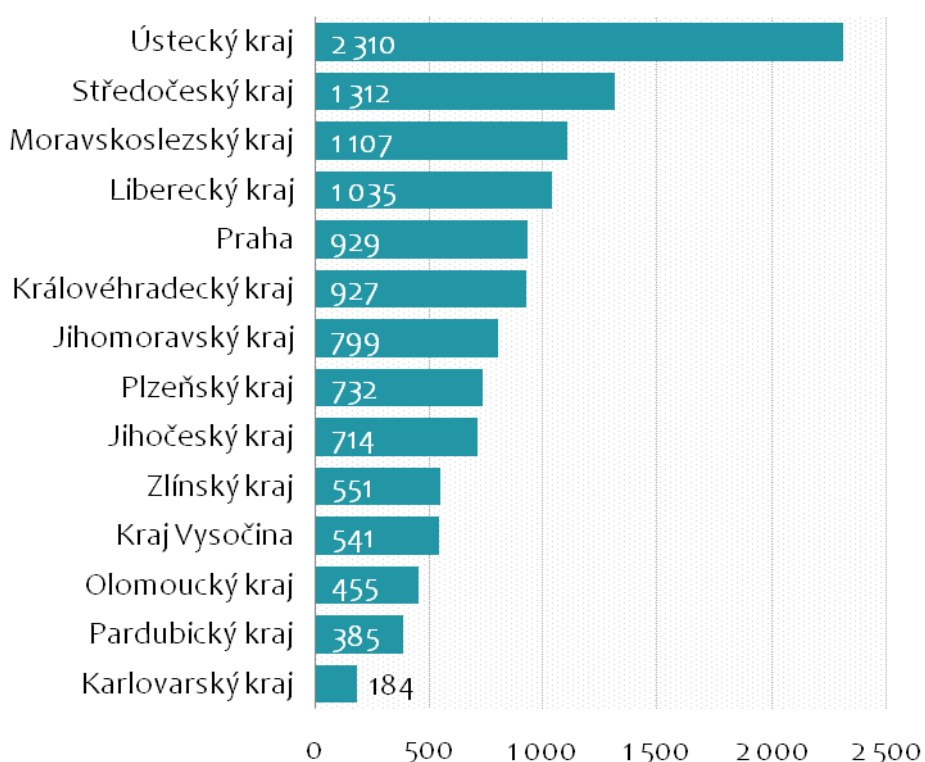

Jak je vidět z mapy č. 2, počty dětí vzdělávaných v základních školách praktických jsou mnohdy vyšší ve stejných územních obvodech ORP, v kterých vyrůstá vysoký počet dětí v sociálně vyloučených lokalitách. Zejména to platí pro Ústecký kraj. Na druhou stranu se vyskytují vysoké počty dětí vzdělávaných v základních školách praktických i v územních obvodech s nízkým počtem dětí vyrůstajících v sociálně vyloučených lokalitách, například v Jihočeském, Středočeském nebo Plzeňském kraji. Naopak v některých krajích s vysokou mírou sociálního vyloučení, jako například Karlovarském, jsou počty dětí vzdělávaných v základních školách praktických poměrně nízké. Z map je zřejmé, že souvislost mezi sociálním vyloučením a kapacitami základních škol praktických jistě existuje, ovšem není silná – k tomu více v kapitole 6, která se na souvislosti mezi sociálních vyloučením, diagnostikou LMP a segregací ve vzdělávání primárně zaměřuje.

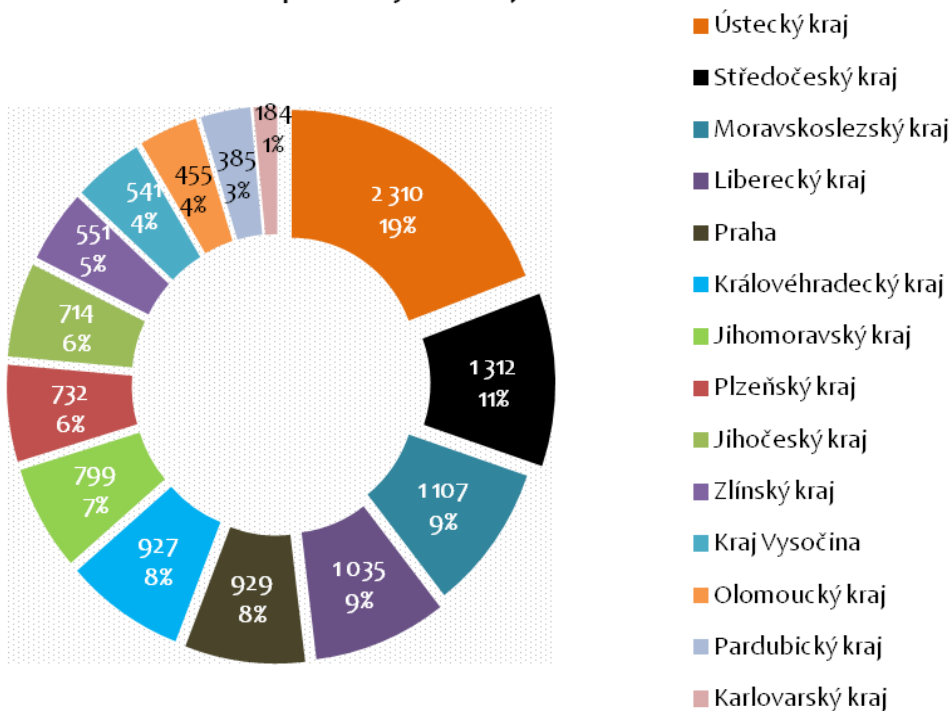
Celkové počty dětí vzdělávaných v základních školách praktických v jednotlivých krajích ve školním roce 2014/2015 jsou zachyceny v následujícím grafu.

Graf č. 9: Počet dětí vzdělávaných v základních školách praktických v krajích

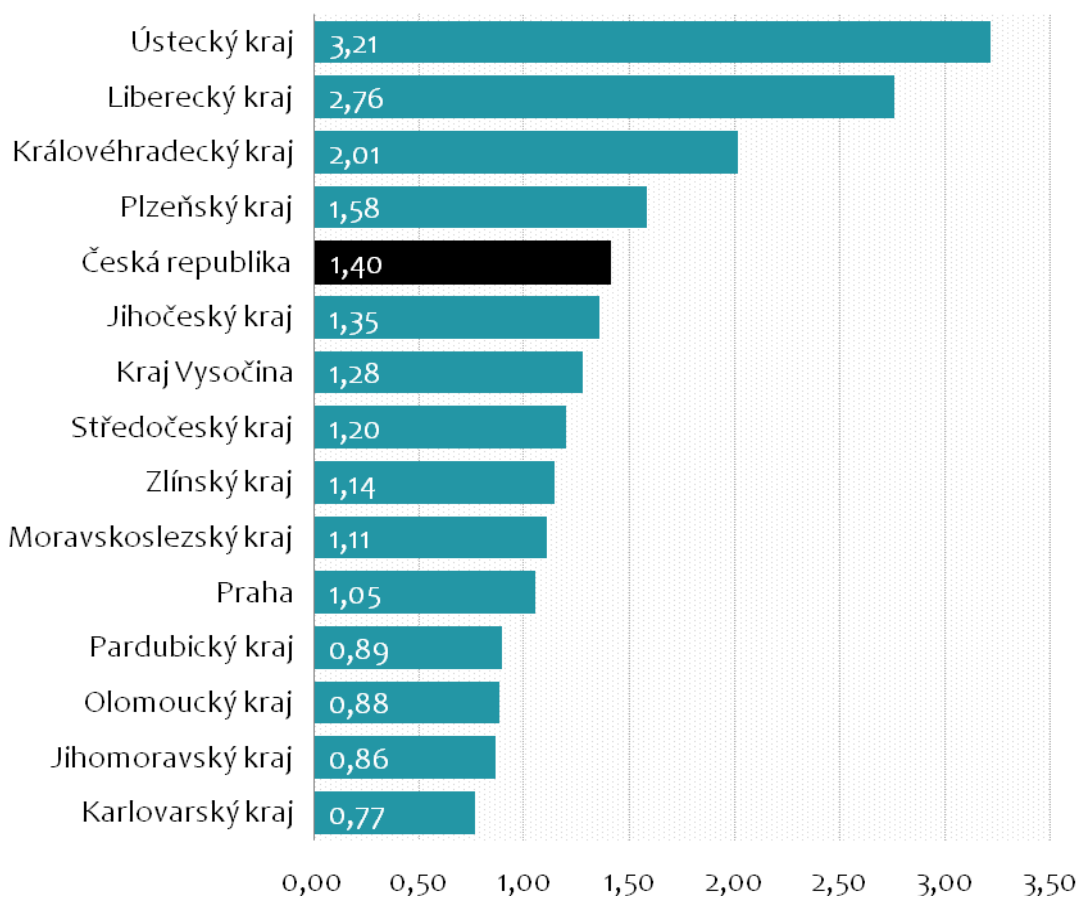
Jak je vidět z následujícího grafu, ve čtyřech krajích ČR – Ústeckém, Středočeském, Moravskoslezském a Libereckém se vzdělávala téměř polovina ze všech dětí vzdělávaných v základních školách praktických v ČR.

Graf č. 10: Počet dětí vzdělávaných v základních školách praktických v krajích

Pokud se zaměříme na to, jaký podíl ze všech dětí v základním školství v krajích se vzdělává v základních školách praktických, zjistíme, že kromě Ústeckého je poměrně vysoký podíl dětí v základních školách praktických vzděláván i v Královéhradeckém a Plzeňském kraji, kde nevyrůstá tolik dětí v sociálně vyloučených lokalitách. Naopak v některých krajích s vysokým podílem dětí vyrůstajících v sociálně vyloučených lokalitách, jako jsou Moravskoslezský a Karlovarský, není podíl dětí vzdělávaných v základních školách praktických tak vysoký. Jiným způsobem se zde odráží skutečnost, že souvislost mezi sociálním vyloučením a kapacitou základních škol praktických sice existuje, ale není příliš silná.

Graf č. 11: Počet dětí vzdělávaných v základních školách praktických na 100 dětí ve věku 6 až 15 let v krajích

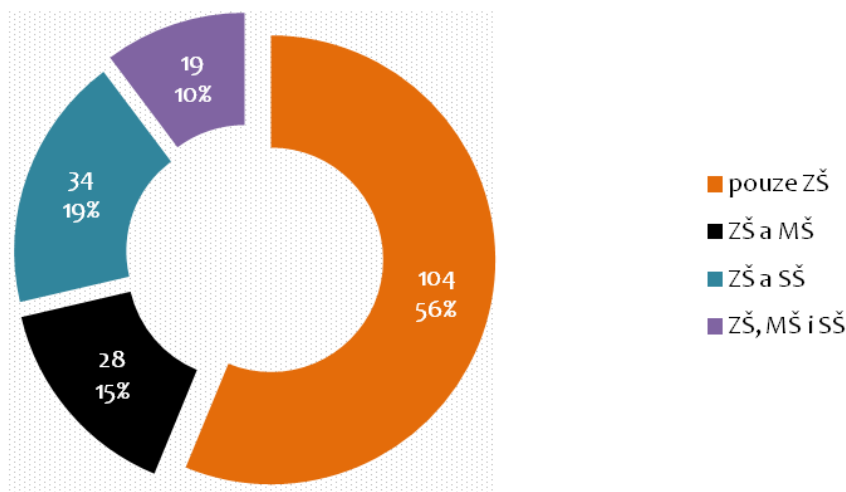
5.2.2 Poskytované stupně vzdělání, spojení s dalšími druhy škol a školských zařízení

Ukázalo se, že pouze o něco více než polovina z analyzovaných základních škol praktických jsou základní školy existující jako samostatný právní subjekt, jak je vidět z následujícího grafu. Časté bylo spojení základní školy, jak s mateřskou, tak střední školou (nejčastěji se jednalo o praktickou školu jednoletou či dvouletou).

Nabízí se otázka, zda propojení všech stupňů vzdělání, nebude zvyšovat pravděpodobnost toho, že děti absolvují všechny stupně vzdělání od mateřské, přes základní po střední školu odděleně od ostatních dětí.

Skutečnost, že významná část základních škol praktických je spojena s mateřskou či střední školou má také implikace pro realokaci zdrojů ve školách. Pokud je základní škola praktická spojená s mateřskou či střední školou, případně oběma, je třeba v rámci procesu realokace zdrojů z základní školy praktické do systému škol hlavního vzdělávacího proudu počítat i s mateřskou či střední školou, s kterou je základní škola sloučena.

Graf č. 12: Počty škol podle poskytovaného stupně vzdělání v rámci jednoho právního subjektu

Další důležitou otázkou je spojení základní školy praktické, kterou chápeme primárně jako školu, kde se vzdělávají děti s diagnózou LMP, se základní školou speciální, kterou chápeme jako školu, kde se vzdělávají děti se závažnějším postižením podle rámcového vzdělávacího programu pro obor vzdělání základní škola speciální (RVP ZŠS). Skutečnost, že se jedná o spojení základní školy praktické a speciální má opět implikace pro proces realokace zdrojů.

Pokud budeme za spojenou základní školu praktickou a speciální považovat školy, kde představují žáci vzdělávající se podle RVP ZŠS více než 25 % žáků školy, pak platí, že takovou **spojenou základní školou praktickou a speciální bylo 59 (32%) ze 185 škol** námi zařazených do kategorie základních škol praktických.

Významné je též to, zda se jedná o školu fungující v rámci jednoho právního subjektu se zařízením pro výkon ústavní a ochranné výchovy (dětským domovem, dětským domovem se školou, výchovným ústavem). Ukázalo se, že **23 (12,4%) z 185 základních škol praktických bylo přidruženo k nějakému zařízení pro výkon ústavní a ochranné výchovy**. Dále se ukázalo, že 4 základní školy praktické byly spojené s internátem.

Přípravný stupeň základní školy speciální existoval v rámci jednoho právního subjektu spolu se základní školou praktickou v 8 případech (4,3 %). Častá však byla existence speciálně pedagogického centra v rámci jednoho právního subjektu spolu se základní školou praktickou. Přítomnost speciálně pedagogického centra v rámci jednoho právního subjektu spolu se základní školou praktickou jsme zaznamenali v případě 21 (11,4 %) základních škol praktických.

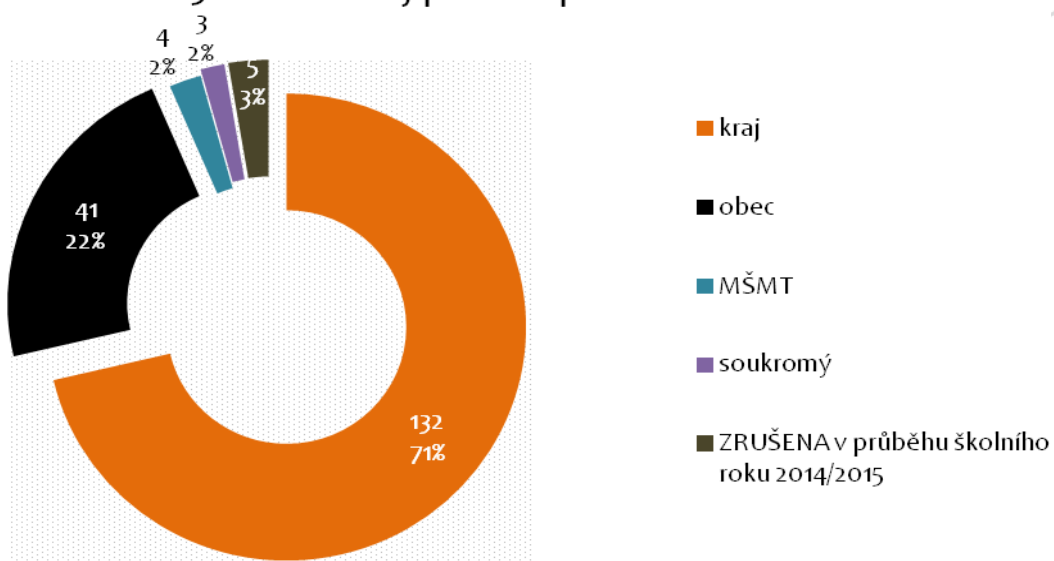
5.2.3 Zřizovatelé základních škol praktických

Jinou důležitou otázkou ve vztahu k procesu realokace zdrojů je otázka zřizovatele škol. Pokud je základní škola praktická zřizována obcí, je výrazně snazší proces realokace zdrojů ze základní školy praktické do škol hlavního vzdělávacího proudu, které jsou taktéž zřizovány obcemi. Naopak, v případě, kdy je základní škola praktická zřizována krajem, je realokace zdrojů složitější, protože zahrnuje přesun z krajské na obecní úroveň veřejné správy.

Ukázalo se, že téměř tři čtvrtiny ze základních škol praktických jsou zřizovány kraji, avšak počet základních škol zřizovaných obcemi také není zanedbatelný, jednalo se o 41 škol.

Analýza taktéž ukázala, že v případě 5 škol došlo v průběhu školního roku 2014 až 2015 k výmazu z rejstříku škol. Tyto školy ještě vykazovaly děti v rámci sběru dat školské matriky v září 2014, avšak v červenci 2015 již nefigurovaly ve školském rejstříku. Vzhledem k tomu, že se jednalo o školy s malým počtem žáků, došlo pravděpodobně ve školním roce 2014/2015 k jejich zrušení, případně sloučení s jinou školou.

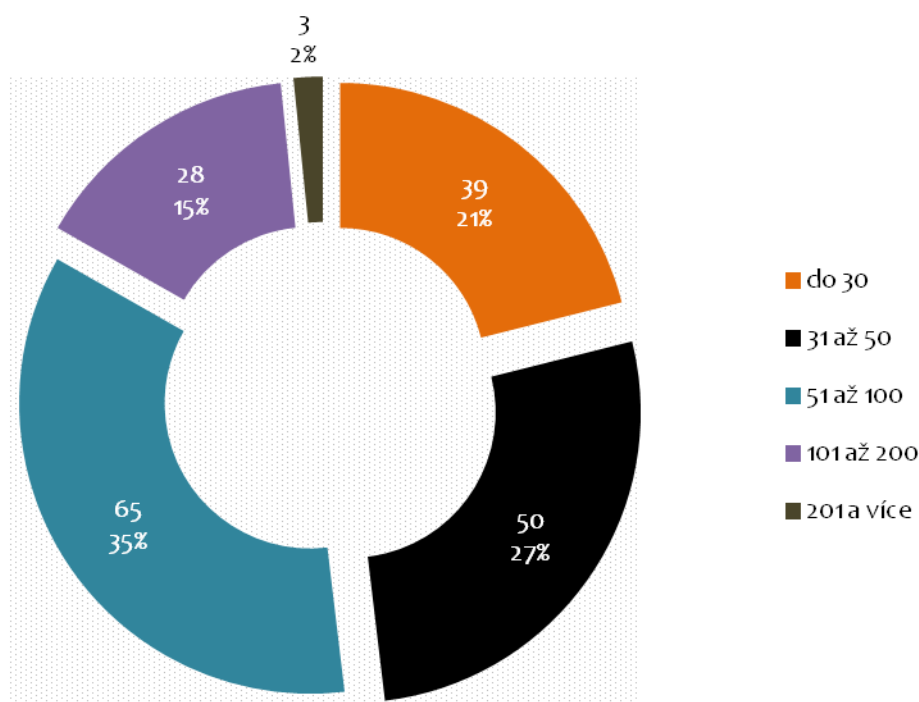
Graf č. 13: Základní školy praktické podle zřizovatele

5.2.4 Velikost škol

Průměrně se v základních školách praktických vzdělávalo pouze 64,76 dětí, v polovině z nich se vzdělávalo méně než 53 dětí, ve čtvrtině škol dokonce méně než 53 dětí. Více než 80 dětí se vzdělávalo pouze ve čtvrtině škol, více než 120 dětí mělo pouze 10 procent škol a více než 160 dětí pouze 5 procent škol.

Graf č. 14: Počet základních škol praktických podle celkového počtu žáků ve škole

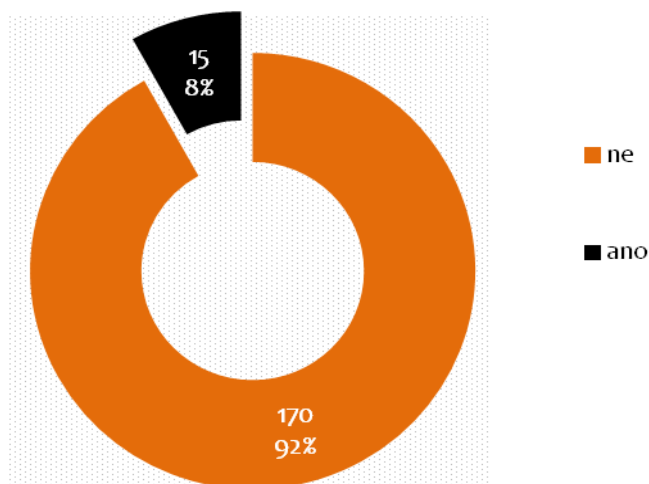

5.2.5. Jaká část ze základních škol praktických se takto identifikuje užitím „slova“ praktická v názvu?

Ukázalo se, že jako základní škola praktická se identifikuje pouze 15 (8 %) ze 185 škol námi zařazených do kategorie základních škol praktických. Většina škol se označuje jako pouze základní škola, některé nesou označení základní škola speciální, ačkoli děti vzdělávané podle RVP ZŠ představovaly pouze menšinu ze žáků školy.

Skutečnost, že se školy většinou neoznačují názvem základní škola praktická, ale názvem základní škola, může uvádět v omyl rodiče dětí, kteří se na základě označení „základní škola“ mohou domnívat, že se jedná o školu s běžným kurikulem, kde se vzdělávají děti bez zdravotního postižení, ačkoli ve skutečnosti představují děti bez zdravotního postižení jen menšinu ze žáků těchto škol a větší část dětí je vzdělávána podle RVP ZV s přílohou LMP.

Graf č. 15: Základní škola praktická se označuje jako "Základní škola praktická"

5.3. Vzdělávané děti podle druhu zdravotního postižení

Tabulka č. 1 shrnuje velmi významné informace o složení žáků základních škol praktických z hlediska druhu diagnostikovaného zdravotního postižení. V jednotlivých řádcích jsou procentuální podíly žáků s jednotlivými druhy zdravotního postižení na celkovém počtu žáků ve škole.

Zdaleka největší skupinou byli žáci s lehkým mentálním postižením, kteří představovali v průměru necelých 72 % ze žáků v 185 základních školách praktických. Necelou čtvrtinu tvořily děti se středně těžkým a těžším mentálním postižením, případně více vadami. Velmi nízký byl počet dětí se všemi druhy smyslového a tělesného postižení vzdělávaných v základních školách praktických, v průměru jich bylo v základních školách praktických méně než 1 %. Vzhledem k tomu, že 75. percentil podílu žáků se smyslovým a tělesným postižením byl nula, můžeme říci, že 75 % ze základních škol praktických nemělo ani jedno dítě s tělesným a smyslovým postižením. Vzdělávání dětí s tělesným a smyslovým postižením probíhá výrazně častěji v běžných třídách formou individuální integrace⁸ a z tabulky č. 3 je zřejmé, že pokud probíhá ve speciálních školách, tak neprobíhá v základních školách praktických, ale spíše v několika málo školách specializovaných na vzdělávání dětí se smyslovým a tělesným postižením.

⁸ Klusáček, Jan. *Počty žáků se speciálními vzdělávacími potřebami v základním školství v ČR*. Praha: Člověk v tísni, o.p.s. 2015

Tabulka č. 3: Podíl dětí s různými typy diagnostikovaného postižení na celkovém počtu dětí v základních školách praktických

Diagnostikované postižení	Specifické hodnoty					
	Průměr	Min	Max	Medián	P 25*	P 75**
<i>Lehké mentální postižení</i>	71,7 %	50,5 %	100,0 %	71,4 %	60,0 %	81,8 %
<i>Středně těžké a těžší mentální postižení, autismus</i>	11,6 %	0,0 %	40,0 %	9,9 %	3,2 %	17,6 %
<i>Více vad</i>	11,2 %	0,0 %	45,5 %	7,5 %	0,0 %	19,5 %
<i>Zrakové, sluchové postižení a vady řeči, tělesné postižení</i>	0,8 %	0,0 %	39,9 %	0,0 %	0,0 %	0,0 %
<i>Poruchy učení a chování</i>	2,2 %	0,0 %	33,3 %	0,0 %	0,0 %	1,2 %
<i>Bez postižení</i>	2,0 %	0,0 %	42,9 %	0,0 %	0,0 %	0,0 %

* 25. percentil (25 % z analyzovaných škol dosáhlo hodnoty nižší než tato)

** 75. percentil (75 % z analyzovaných škol dosáhlo hodnoty nižší než tato)

Toto zjištění má implikace pro proces realokace zdrojů ze základních škol praktických do hlavního vzdělávacího proudu. Jednak v průběhu procesu přemísťování dětí ze základních škol praktických do škol hlavního vzdělávacího proudu bude třeba počítat s pouze velmi malými počty dětí se smyslovým a tělesným postižením. Na druhou stranu zároveň platí, vzhledem k tomu, že většina základních škol praktických nemá téměř žádnou zkušenost se vzděláváním dětí se smyslovým a tělesným postižením, že nelze počítat s tím, že by mohla řada učitelů a dalších odborníků působících v základních školách praktických nalézt uplatnění při podpoře vzdělávání dětí s tělesným a smyslovým postižením ve školách hlavního vzdělávacího proudu. Učitelé působící v základních školách praktických mají opravdu zkušenosti především se vzdáváním dětí s lehkým mentálním postižením.

5.4 Počty dětí podle typu tříd, ve které se vzdělávají

Tabulka č. 4 shrnuje výsledky analýzy toho, jaké počty dětí v základních školách praktických jsou vzdělávány v běžných a speciálních třídách. Ukázalo se, že v běžných třídách nejsou vzdělávány téměř žádné děti. V průměru se v základních školách praktických vzdělávalo 64 dětí ve speciálních třídách, a 0,19 dítěte v běžné třídě. Extrémně nízký průměrný podíl dětí vzdělávaných v běžných třídách je dán tím, že pouze ve 2 (1 %) ze 185 základních škol praktických se vzdělávaly nějaké děti v běžných třídách (v jedné škole 5 dětí a jiné 30 dětí).

Ukázalo se, že prakticky žádná ze 185 škol námi zařazených do kategorie základních škol praktických, kde žáci s diagnózou lehké mentální postižení představují nadpoloviční většinu žáků školy, není školou, která by měla jak běžné, tak speciální třídy. Jedná se skutečně o školy, kde probíhá vzdělávání pouze ve speciálních třídách, kde nejsou vzdělávané děti v každodenním kontaktu s dětmi bez postižení vzdělávanými v běžných třídách.

Tabulka č. 4: Počty dětí v běžných a speciálních třídách v základních školách praktických

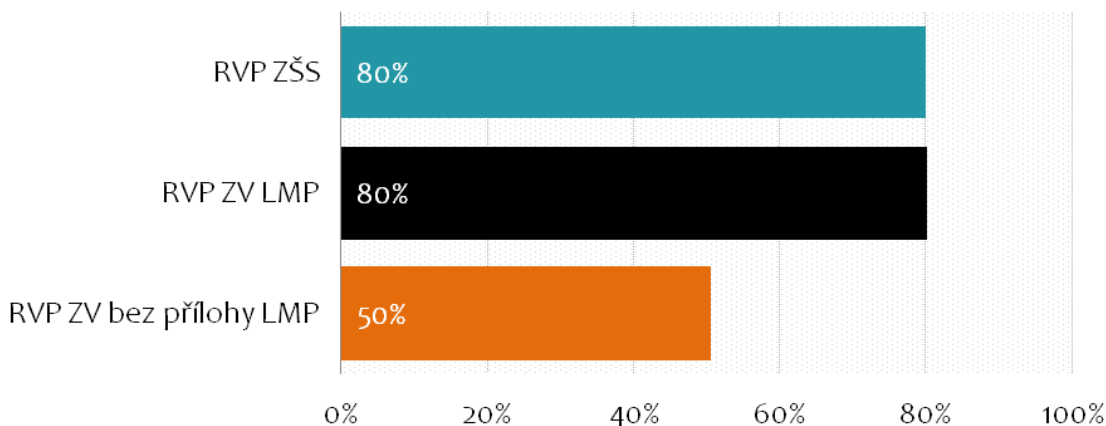
Typ třídy	Specifické hodnoty					
	Průměr	Min	Max	Medián	P 25	P 75
Běžná třída	,19	0	30	0	0	0
Speciální třída	64,08	4	358	53	34	78

5.5 Rámcové vzdělávací programy, podle kterých probíhá vzdělávání

Jak je vidět z následujícího grafu, vzdělávání podle RVP ZV s přílohou LMP a RVP ZŠS probíhalo shodně v 80 % škol, což není překvapivé, vzhledem k tomu, že se jedná o školy určené žákům s mentálním postižením. Překvapivé je to, že polovina ze základních škol praktických vykazovala, že v nich probíhá vzdělávání podle běžného RVP ZV bez přílohy LMP. To může být dáno tím, že více základních škol praktických začíná vzdělávat podle RVP ZV, ačkoli jsou zde děti vzdělávány odděleně od dětí bez postižení. Jedná se na jednu stranu o pozitivní posun v tom smyslu, že děti vzdělávané v základních školách praktických mají možnost vzdělávání podle standardního kurikula. Na druhou stranu se však nabízí otázka, proč je nutné, aby probíhalo vzdělávání těchto dětí odděleně od dětí bez postižení a bez kontaktu s nimi, když jsou schopné absolvovat běžné kurikulum. Vzhledem k tomu, že na výsledky vzdělávání mají kromě obsahu vzdělávání vliv i vzdělanostní aspirace spojené s referenční skupinou, nebude pravděpodobně oddělené vzdělávání dětí ve speciálních třídách bez kontaktu s dětmi bez postižení s vyššími vzdělanostními aspiracemi dosahovat optimálních výsledků, přestože vzdělávání probíhá podle běžného vzdělávacího programu.

Zároveň to však může být způsobeno i nedůsledností ve vykazování. Sběr dat o vzdělávání dětí podle přílohy pro LMP probíhá teprve druhý školní rok. Je možné, že některé školy, kde probíhá vzdělávání podle přílohy LMP toto nevykázaly ve školské matrice. Pokud není vzdělávání podle přílohy LMP důsledně vykazováno, jedná se o závažný problém, protože nevíme o počtech dětí vzdělávaných podle redukovaného kurikula.

Graf č. 16: Na kolika procentech základních škol praktických probíhá vzdělávání podle daného RVP?

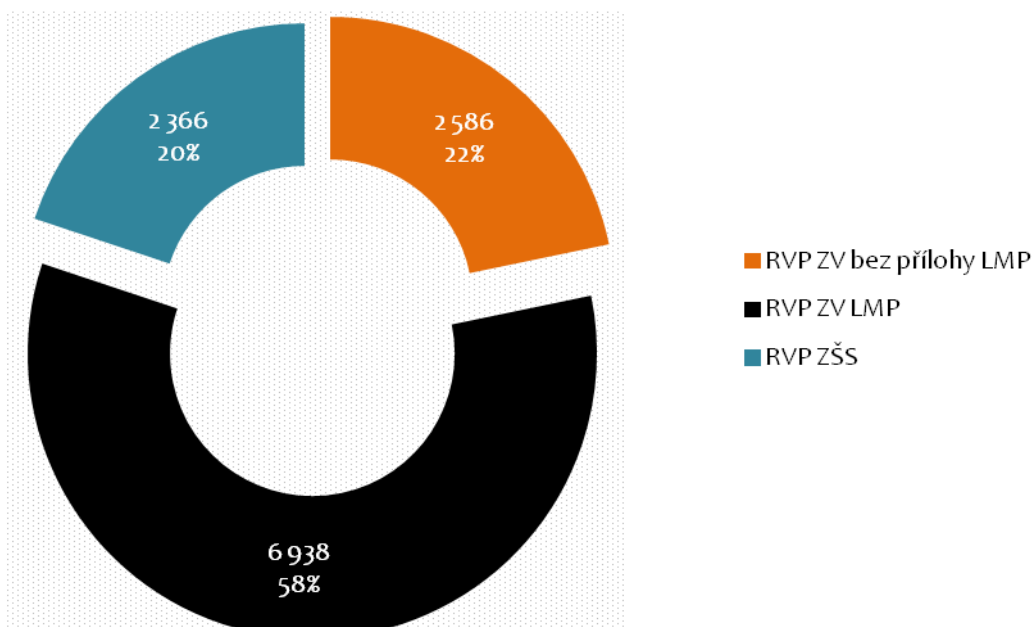
Počty škol podle toho, podle jakých vzdělávacích programů v dané škole vzdělávání probíhá, jsou zachyceny v tabulce č. 5. Ukázalo se, že výhradně podle RVP ZV - LMP probíhá vzdělávání pouze ve 13 školách (7 %). Nejčastější byla kombinace RVP ZV LMP a RVP ZŠS, ale častá byla i kombinace všech tří RVP.

Tabulka č. 5: Počty škol podle RVP, podle kterého ve škole probíhá vzdělávání

RVP, podle kterého se vzdělává na škole	Počet škol	Procent
Pouze RVP ZV LMP	13	7,0 %
RVP ZV s přílohou i bez přílohy LMP	15	8,1 %
RVP ZV LMP a RVP ZŠS	71	38,4 %
RVP ZV s přílohou LMP i bez přílohy i RVP ZV ZŠS	49	26,5 %
Pouze RVP ZV bez přílohy LMP	8	4,3 %
RVP ZV (bez přílohy) a RVP ZŠS	29	15,7 %
Celkem	185	100,0 %

Počty dětí vzdělávaných podle RVP ZŠ bez přílohy LMP, s přílohou LMP a podle RVP ZŠS jsou zachyceny v následujícím grafu. Ukázalo se, že, ačkoli řada škol vzdělává i podle RVP ZV bez přílohy LMP, zdaleka největší část dětí je stále vzdělávána podle RVP ZV - LMP. Navíc, vzhledem k tomu, že je možné, že v případě některých dětí vzdělávaných podle přílohy LMP toto nebylo vykázáno (jak bylo poukázáno výše), je možné, že ve skutečnosti bude vyšší podíl dětí vzdělávaných podle RVP ZV s přílohou LMP a nižší podíl dětí vzdělávaných podle RVP ZV bez přílohy LMP.

Graf č. 17: Počet dětí vzdělávajících se v základních školách praktických, u kterých byly ve školské matrice uvedeny jednotlivé RVP

Podíly dětí vzdělávaných podle příslušných RVP jsou zachyceny v tabulce č. 6. Vzhledem k tomu, že 75. percentil je v případě RVP ZV bez přílohy LMP 25 %, je možné říci, že ve třech čtvrtinách základních škol praktických bylo méně než každé čtvrté dítě vzděláváno podle RVP ZV bez přílohy. Jiným způsobem se tedy zde potvrzuje to, že ačkoli se v polovině základních škol praktických vzdělávají nějaké děti podle běžného vzdělávacího programu, podíl těchto dětí je většinou relativně nízký.

Tabulka č. 6: Podíly dětí vzdělávaných podle jednotlivých rámcových vzdělávacích programů

Typ školy	Specifické hodnoty					
	Průměr	Min	Max	Medián	P 25	P 75
RVP ZV s přílohou LMP	61 %	0 %	100 %	71 %	57 %	82 %
RVP ZV příloha LMP neuvedena	21 %	0 %	100 %	2 %	0 %	25 %
RVP Základní škola speciální	18 %	0 %	46 %	18 %	7 %	28 %

6 Sociální vyloučení, četnost výskytu lehkého mentálního postižení a kapacity základních škol praktických

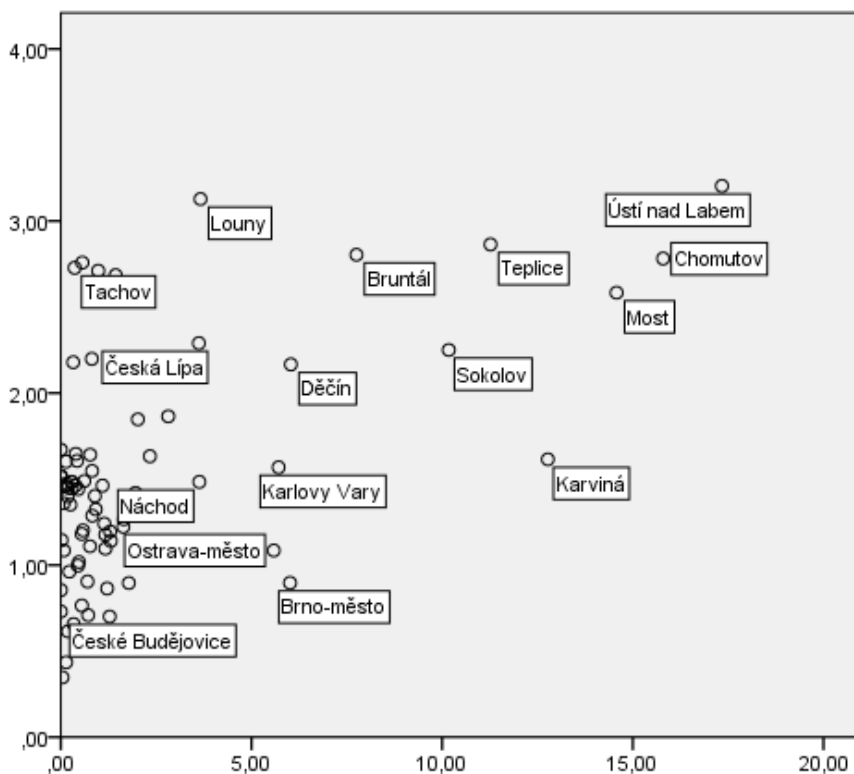
Vzhledem k tomu, že jsme měli k dispozici data jak o sociálním vyloučení, tak o četnosti výskytu diagnózy lehkého mentálního postižení a kapacitě základních škol praktických, mohli jsme provést analýzu souvislostí mezi těmito jevy. Nejprve uvádíme faktory související s diagnostikou mentálního postižení, souvislost mezi diagnostikou lehkého mentálního postižení a sociálním vyloučením, kapacitou základních škol a počtem obyvatel hlásících se k romské národnosti. V druhé části uvádíme faktory související s kapacitou základních škol praktických, jak souvisí se sociálním vyloučením a počtem obyvatel hlásících se k romské národnosti.

6.1 Faktory četnosti výskytu diagnózy lehkého mentálního postižení

6.1.1 Sociální vyloučení a četnost výskytu diagnózy lehkého mentálního postižení

Provedená analýza metodou lineární regrese ukázala, že mezi počtem dětí vyrůstajících v sociálně vyloučených lokalitách a diagnostikou lehkého mentálního postižení existuje statisticky významná středně silná souvislost (na hladině významnosti $p < 0,001$). Koeficient determinace byl 0,302, počet dětí v sociálně vyloučených lokalitách tedy vysvětloval 30 procent z variace v počtu dětí s diagnózou lehkého mentálního postižení v okresech ČR. Jak je vidět z grafu, v okresech s vyšším podílem dětí vyrůstajících v SVL byl většinou vyšší podíl dětí s diagnózou LMP, avšak podíl dětí s diagnózou LMP byl

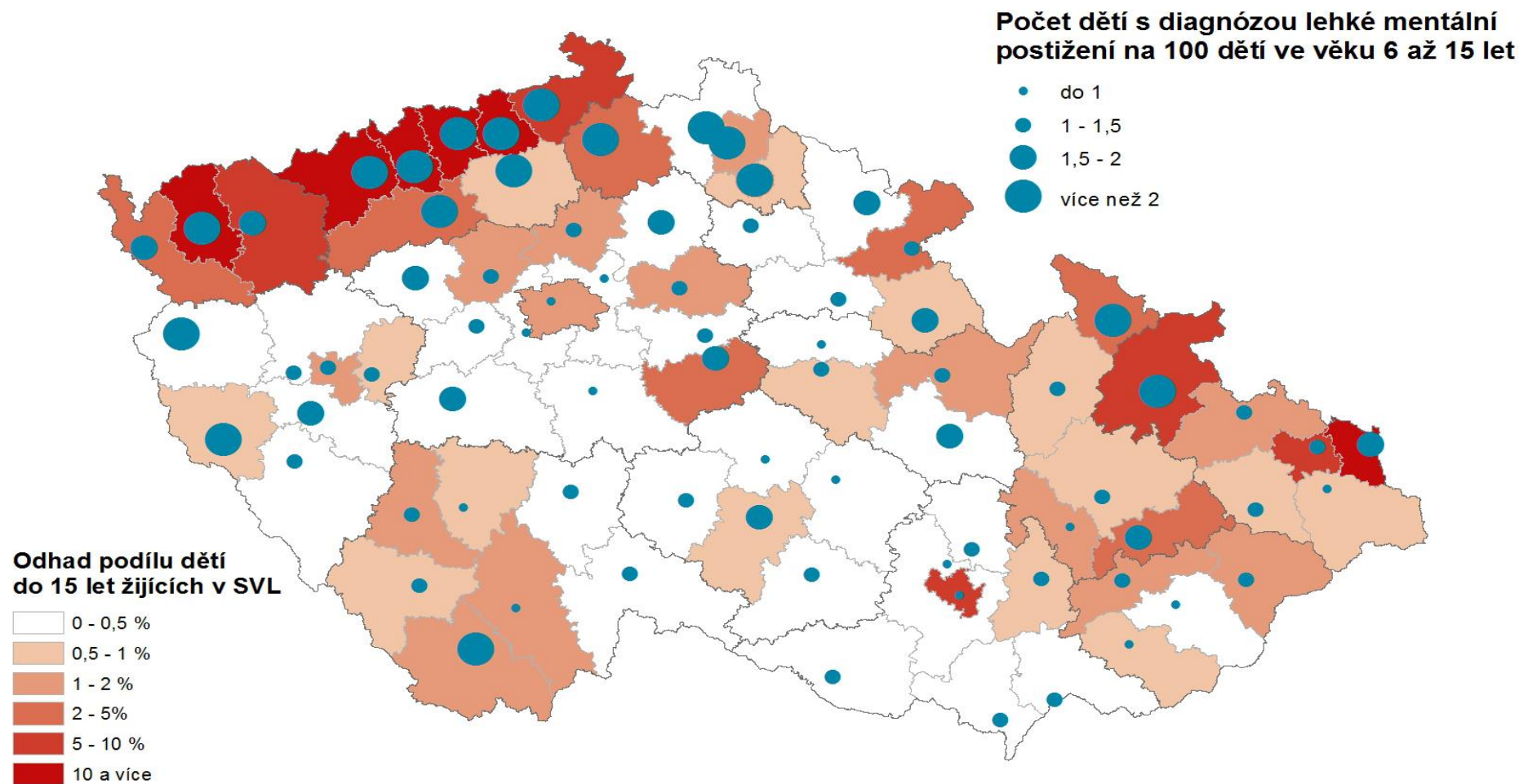
Graf č. 18: Souvislost sociálního vyloučení a diagnostiky

vysoký i v řadě okresů s nízkým podílem dětí vyrůstajících v SVL (jako např. Jablonec nad Nisou).

Graficky je souvislost mezi sociálním vyloučením a četností výskytu diagnózy lehkého mentálního postižení zachycena v mapě č. 3.

Mapa č. 3: Souvislost mezi četností diagnózy lehkého mentálního postižení a počtem dětí vyrůstajících v sociálně vyloučených lokalitách

Jak je vidět z mapy č. 3, platí, že v okresech s vysokým podílem dětí vyrůstajících v sociálně vyloučených lokalitách je většinou zároveň i vysoký podíl dětí s diagnózou lehkého mentálního postižení. Přesto však existují i okresy s nízkým podílem dětí vyrůstajících v sociálně vyloučených lokalitách, které mají vysoký podíl dětí s diagnózou lehkého mentálního postižení (Liberec, Tachov, Trutnov, Svitavy). Proto mezi sociálním vyloučením a diagnostikou lehkého mentálního postižení není silná souvislost, ale středně silná souvislost. Z dat je zřejmé, že vysoká míra sociálního vyloučení „zvyšuje“ pravděpodobnost častějšího výskytu diagnózy lehkého mentálního postižení pro školské účely, avšak na diagnostiku lehkého mentálního postižení musí mít vliv i jiné faktory, protože podíl dětí s touto diagnózou je vysoký i v okresech s nízkým podílem dětí vyrůstajících v sociálně vyloučených lokalitách. Jedním z těchto dalších faktorů je počet obyvatel romské etnicity.

6.1.2 Počet obyvatel hlásících se k romské národnosti a četnost výskytu diagnózy lehkého mentálního postižení

Na vysoký podíl dětí romské etnicity s diagnózou lehkého mentálního postižení vzděláných v segregovaném školství poukazuje řada výzkumů a analýz, včetně aktuální zprávy České školní inspekce, podle které představovaly děti romské etnicity 32,5 % z žáků vzděláných podle RVP ZV - LMP (a tedy nutně se jednalo o děti s diagnózou LMP).⁹ Z tohoto důvodu jsme provedli i my analýzu souvislosti mezi počtem obyvatel romské etnicity a počtem dětí s diagnózou LMP.

Kvůli absenci vhodnějších zdrojů dat jsme byli nuceni vyjít z počtu obyvatel hlásících se k romské národnosti získaných v rámci Sčítání lidu, domů a bytů. Ukázalo se, že mezi počtem obyvatel hlásících se k romské národnosti a počtem dětí s diagnózou LMP existuje sice statisticky významná ale spíše slabší souvislost (na hladině významnosti $p < 0,001$). Počet obyvatel hlásících se k romské národnosti vysvětloval 24 procent variace v četnosti výskytu diagnózy LMP.¹⁰ Že neexistuje příliš silná souvislost mezi počtem obyvatel hlásících se k romské národnosti v okrese a počtem dětí s diagnózou LMP v okrese je vidět i z následujícího grafu. Výskyt diagnózy LMP je častý i v mnoha okresech s nižším počtem obyvatel hlásících se k romské národnosti.

Z provedené analýzy ovšem nelze usuzovat na to, že mezi počtem obyvatel romské národnosti a diagnostikou lehkého mentálního ve skutečnosti neexistuje příliš silná souvislost, neboť jsme v rámci analýzy vycházeli z počtu obyvatel hlásících se k romské národnosti, což je značně nespolehlivý zdroj dat o skutečném počtu obyvatel romské etnicity. K romské národnosti se přihlásilo velmi malé množství obyvatel, je možné a pravděpodobné, že někde se k romské národnosti přihlásila větší část obyvatel romské

⁹ ČESKÁ ŠKOLNÍ INSPEKCE. *TEMATICKÁ ZPRÁVA - Žáci vzděláných podle RVP ZV – přílohy upravující vzděláných žáků s LMP* [online]. 2015 [cit. 2015-04-19]. Dostupné z: <http://www.csicr.cz/getattachment/9140af7c-eae6-425c-b097-c43938d885c4>

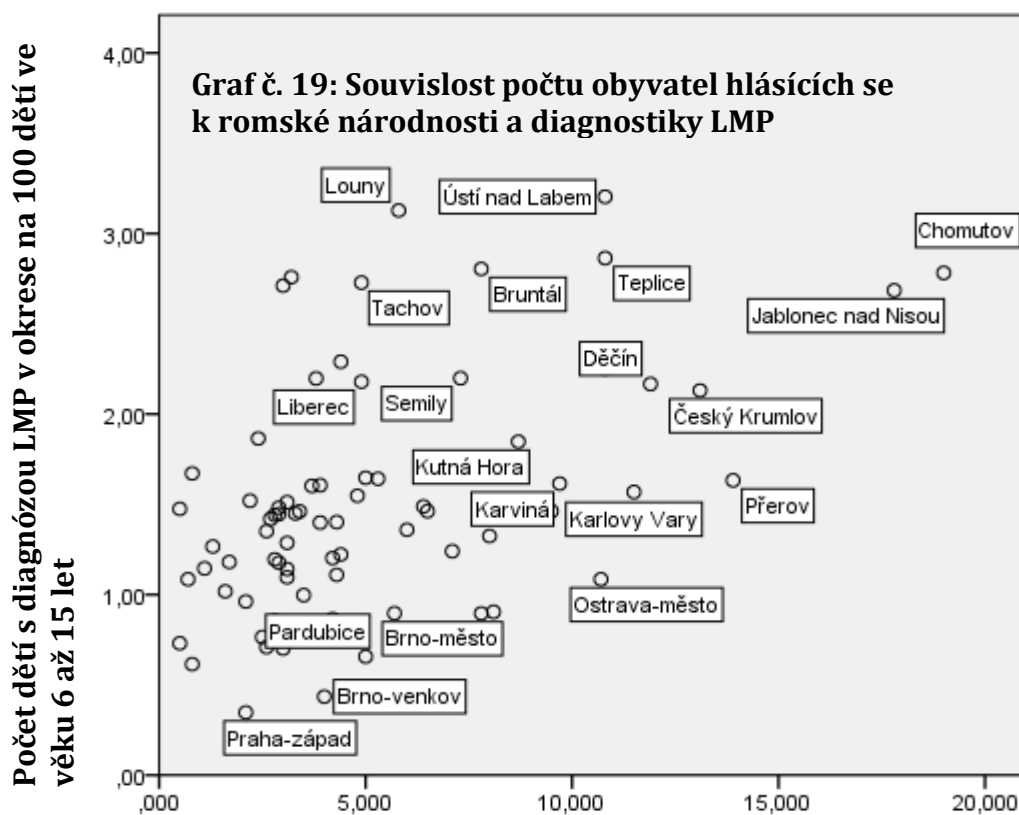
KLUSÁČEK, JAN. *Nálepkování dětí diagnózou mentální postižení v České republice*. Čosiv. [online] [cit. 2015-03-12]. Dostupné z: <https://www.dropbox.com/s/1ez153t8vw9zc8v/COSIV-analyza-mentalni-postizeni-data-2014.pdf?dl=0>

AMNESTY INTERNATIONAL. *Chce to více snahy: Etnická diskriminace romských dětí v českých školách* [online]. 2015 [cit. 2015-05-29]. Dostupné z: <http://www.amnesty.cz/download/file/500>

¹⁰ Z analýzy byl vyloučen okres Most, protože na základě Cookovy vzdálenosti, která byla více než 10 se ukázalo, že se jedná o případ s extrémně silným vlivem (Cookova vzdálenost by měla být menší než 1).

etnicity, zatímco jinde pouze menší část. Je možné, že kdybychom měli kvalitnější data o počtech obyvatel romské etnicity, souvislost by byla silnější. Také, pokud provádíme analýzu souvislosti mezi počtem obyvatel, kteří se přihlásili k romské národnosti v rámci Sčítání lidu, domů a bytů a diagnostikou LMP, na úrovni krajů, je souvislost mezi těmito dvěma jevy silná.¹¹ Je možné, že z dat ze Sčítání lidu, domů a bytů není možné získat přesnou představu o podílu obyvatel romské etnicity na úrovni okresů, ale můžeme z nich získat přesnější představu o podílu obyvatel romské etnicity na úrovni krajů.

V každém případě by měl probíhat sběr kvalitních dat o počtech dětí romské etnicity ve školství, včetně toho, jak často jsou jim přidělovány diagnózy lehkého mentálního postižení a toho, jak často jsou vzdělávány v segregovaných školách. Aktuálně probíhající pravidelná šetření České školní inspekce jsou pozitivním prvním krokem tímto směrem, ideálně by však měl probíhat sběr dat o etnicitě v rámci školské matriky. Vzhledem k tomu, že v rámci školské matriky jsou sbírány i údaje o zdravotním postižení a vzdělávacím programu, umožnil by sběr údajů o etnicitě získat představu o souvislosti těchto jevů a nadto by umožnil získat i představu o počtech romských dětí vzdělávaných v segregovaných školách, kde tvoří romské děti většinu (ačkoli se může jednat o běžné školy). Rutinní sběr dat o etnicitě dětí probíhá například v rámci obdoby české školské matriky tzv. school census ve Velké Británii, takže existují zahraniční zkušenosti, z kterých je možné čerpat.

Obyvatel hlásících se ve Sčítání lidu, domů a bytů k romské národnosti na 10 tisíc obyvatel kraje

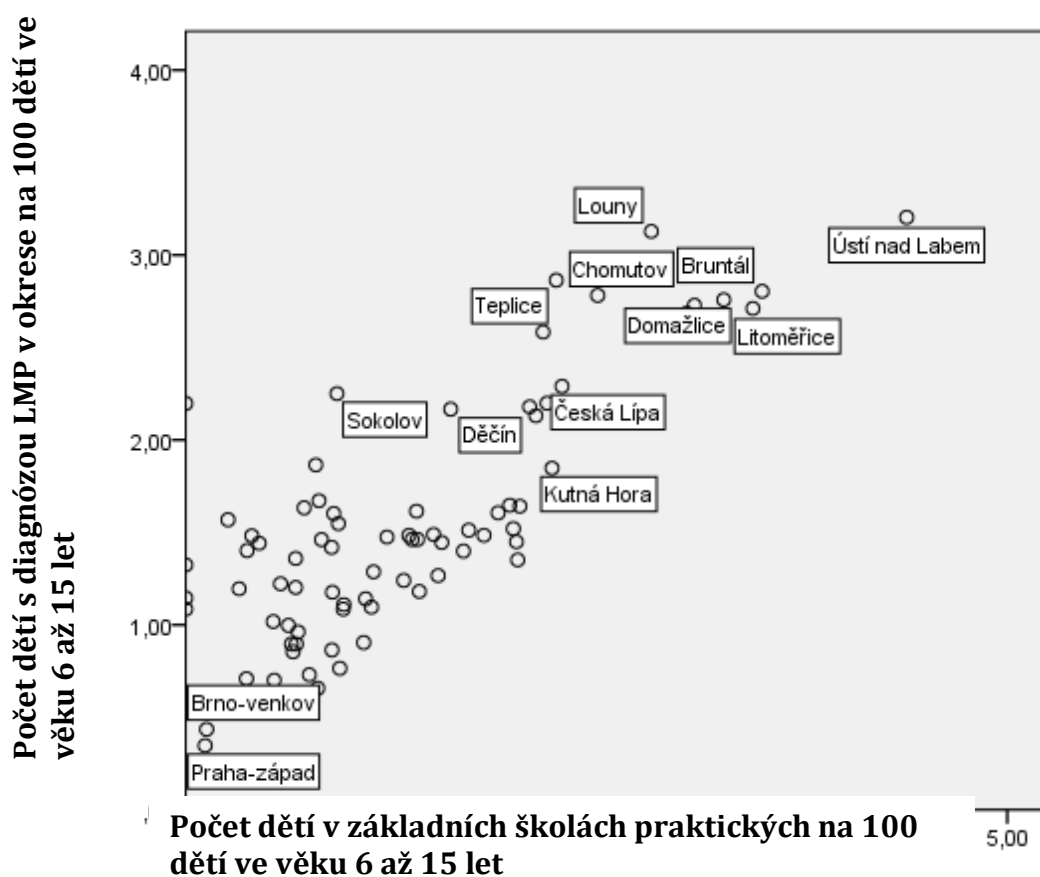
¹¹ Viz KLUSÁČEK, JAN. *Nálepkování dětí diagnostikou mentální postižení v České republice*. Čosiv. [online] [cit. 2015-03-12]. Dostupné z: <https://www.dropbox.com/s/1ez153t8vw9zc8v/COSIV-analyza-mentalni-postizeni-data-2014.pdf?dl=0>

6.1.3 Kapacita základních škol praktických a četnost výskytu lehkého mentálního postižení

Další hypotézou, která se objevuje v souvislosti s diagnostikou lehkého mentálního postižení, je, že se lehké mentální postižení častěji diagnostikuje tam, kde je vyšší kapacita základních škol praktických.¹² Ukázalo se, že mezi počtem dětí v základních školách praktických a počtem dětí s diagnózou LMP existuje silná statisticky významná (souvislost na hladině významnosti $p < 0,001$). Kapacita základních škol praktických vysvětlovala 62 procent variace v diagnostice LMP. Že existuje poměrně úzká souvislost mezi těmito dvěma jevy je vidět i z následujícího grafu.

Graf č. 20: Souvislost počtu dětí vzdělávaných v základních školách praktických a počtu dětí s LMP

Data tedy naznačují, že hypotéza o častější diagnostice lehkého mentálního postižení tam, kde existují školy, které „potřebují“ tyto děti pro to, aby mohly existovat, by mohla být platná. Mohla by samozřejmě platit i opačná kauzalita – tam, kde je více dětí s mentálním postižením, vzniká nebo se udržuje více škol pro tyto děti. Avšak výskyt mentálního postižení jako vrozené dispozice by měl být všude přibližně obdobný. Je třeba položit si otázku, jak je možné, že v řadě okresů s vysokým výskytem diagnózy

¹² Viz např. KLUSÁČEK, JAN. *Nálepkování dětí diagnózou mentální postižení v České republice*. Čosiv. [online] [cit. 2015-03-12]. Dostupné z: <https://www.dropbox.com/s/1ez153t8vw9zc8v/COSIV-analyza-mentalni-postizeni-data-2014.pdf?dl=0>

LMP je podíl dětí s touto diagnózou dvakrát, v některých pak dokonce třikrát vyšší než v jiných okresech. Buď musí působit ještě jiný faktor kromě sociálního vyloučení, který způsobuje, že je v některých okresech více dětí, které jsou znevýhodněné ve vzdělání, které školský systém diagnostikuje jako lehce mentálně postižené a zřizuje pro ně více základních škol praktických s vyšší kapacitou. Je možné, že tímto faktorem je vyšší podíl dětí romské etnicity. Posouzení relevance tohoto faktoru však vyžaduje lepší data o počtech obyvatel romské etnicity). Nebo doopravdy platí „opačná kauzalita“ a lehké mentální postižení je častěji diagnostikováno tam, kde je vyšší kapacita základních škol praktických, a které je třeba naplnit. Odpověď na tuto otázku nebudeme mít, dokud nezískáme lepší data o etnicitě.

6.1.4 Srovnání vlivu všech faktorů četnosti výskytu lehkého mentálního postižení metodou vícenásobné regrese

Po provedení vícenásobné regresní analýzy s počtem dětí vyrůstajících v SVL, počtem obyvatel hlásících se k romské národnosti, kapacitou základních škol praktických jako vysvětlujícími proměnnými a počtem dětí s diagnózou LMP jako závislou proměnnou, ukázala, že společně dokážou vysvětlující proměnné vysvětlit více než 71 % variace v diagnostice LMP ($R^2=0,706$), jedná se statisticky významné zjištění (na hladině významnosti $p<0,001$).

Diagnostika kvality modelu ukázala, že model je kvalitní. Nadměrná multikolinearita se nevyskytla, VI faktor se u žádné proměnné nepřiblížil hodnotě 10 (nejvyšší hodnota byla 1,69). Analýza vlivných případů ukázala, že Cookova vzdálenost pouze v jednom případě (okres Most) přesáhla hodnotu 1, proto byl tento případ z analýzy vyřazen.¹³

V tabulce č. 7 jsou zachyceny koeficienty pro jednotlivé vysvětlující proměnné. Jak je vidět z tabulky, standardizovaný koeficient β je zdaleka nejsilnější pro počet dětí v základních školách praktických, což není překvapivé vzhledem k tomu, že měl výrazně vyšší vysvětlující sílu než ostatní faktory i ve výše provedených jednoduchých regresních analýzách. Přidání dalších dvou faktorů jako vysvětlujících proměnných do modelu již zvyšuje jeho vysvětlující sílu jen částečně. Po přidání počtu dětí vyrůstajících v sociálně vyloučených lokalitách model vysvětluje 70,2 % variace v četnosti výskytu LMP (oproti 62 % v případě uplatnění výhradně kapacity základních škol praktických jako vysvětlující proměnné), přidání počtu obyvatel hlásících se k romské národnosti zvýší vysvětlující sílu modelu ze 70,2 % na 70,6 %. Provedená analýza jiným způsobem potvrzuje to, co bylo o souvislosti jednotlivých faktorů s četností výskytu diagnózy LMP pro školské účely řečeno výše.

¹³ Důvodem vysokého vlivu okresu Most je extrémně vysoký počet obyvatel hlásících se k romské národnosti, kvůli kterému byl okres vyřazen i z analýzy souvislosti počtu obyvatel hlásících se k romské národnosti a počtu dětí s diagnózou LMP.

Tabulka č. 7: Faktory četnosti výskytu lehkého mentálního postižení

	B	SE B	β
Konstanta	,771	,075	
Odhad počtu dětí žijících v sociálně vyloučených lokalitách na 100 dětí ve věku 6 až 15 let	,045	,015	,257*
Počet obyvatel hlásících se ve Sčítání lidu k romské národnosti na 10 tisíc obyvatel kraje	,007	,008	,075
Počet dětí v základních školách praktických na 100 dětí ve věku 6 až 15 let	,475	,048	,676**

Poznámka: $\Delta R^2 = ,706$ ($p < ,001$). * $p < ,01$ ** $p < ,001$

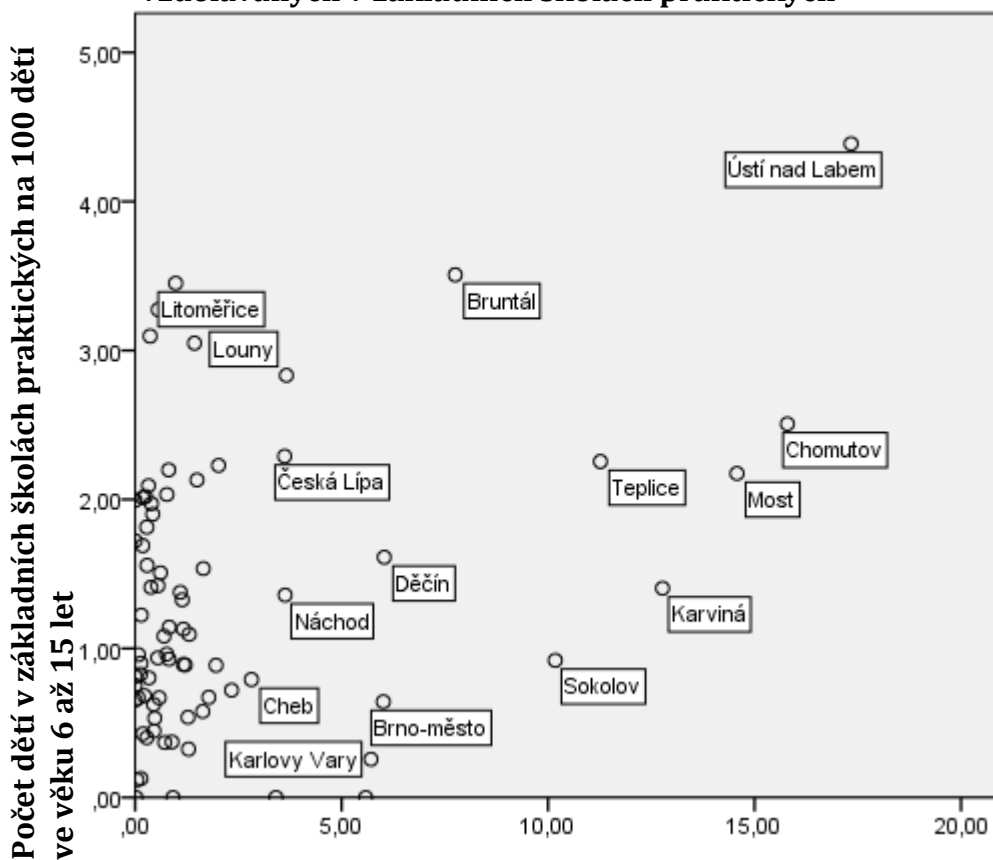
6.2 Faktory související s kapacitou základních škol praktických

Kromě analýzy faktorů souvisejících s výskytem lehkého mentálního postižení jsme provedli i analýzu kapacity základních škol praktických. Cílem analýzy byl zjistit, do jaké míry souvisí se sociálním vyloučením a do jaké míry s počtem obyvatel hlásících se k romské národnosti.

6.2.1 Sociální vyloučení a kapacita základních škol praktických

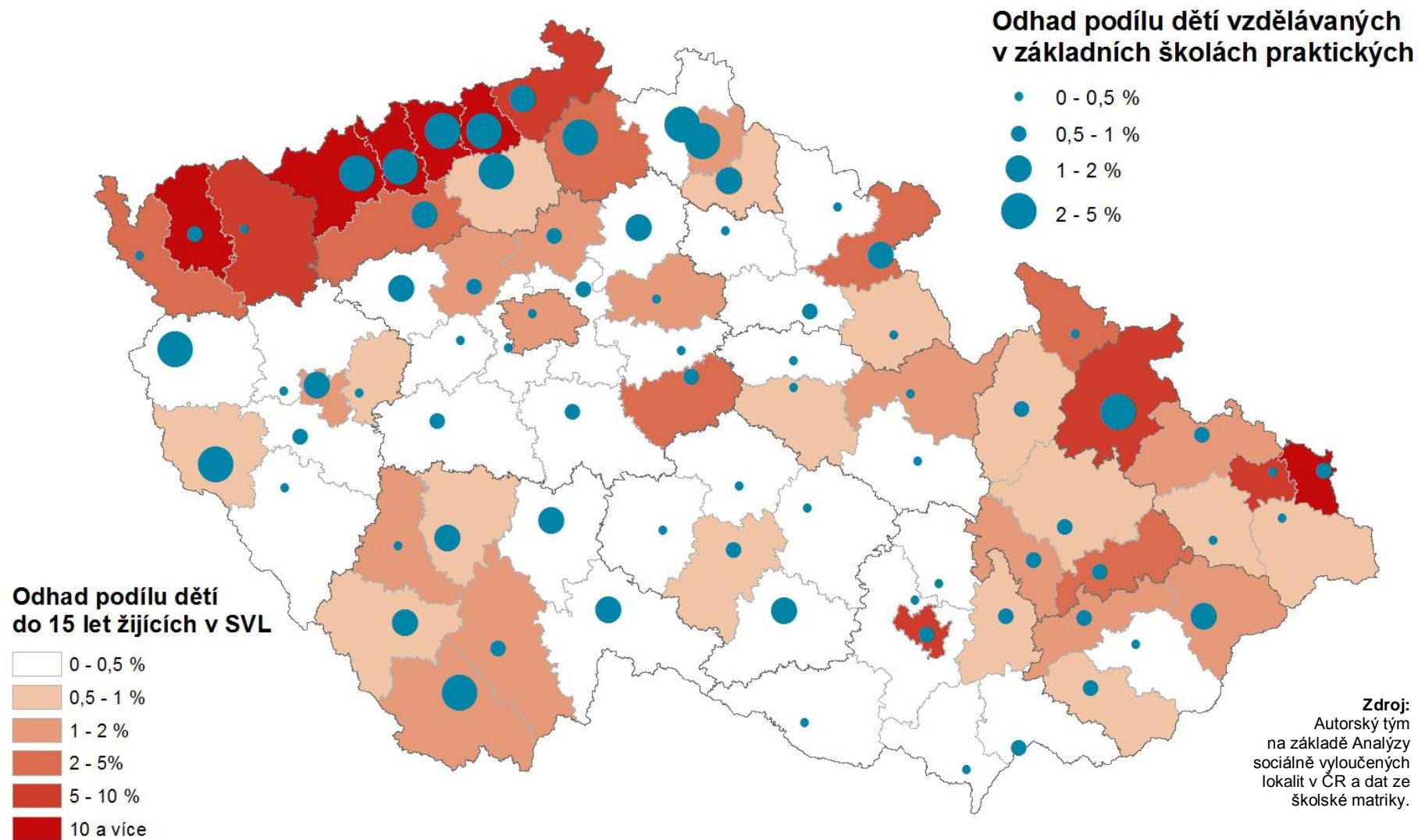
Ukázalo se, že mezi počtem dětí vyrůstajících v SVL a kapacitou základních škol praktických existuje statisticky významná souvislost (na hladině významnosti $p < 0,001$), avšak tato souvislost je spíše slabá. Počet dětí vyrůstajících v SVL vysvětloval pouze 13 % z variace v počtu dětí vzdělávajících se v základních školách praktických. Jak je vidět z následujícího grafu, je to dáno zejména tím, že počet dětí vzdělávajících se v základních školách praktických byl vysoký i v řadě okresů s nižším podílem dětí žijících v sociálně vyloučených lokalitách jako například Litoměřice. Naopak v některých okresech s relativně vyšším podílem dětí vyrůstajících v sociálně vyloučených lokalitách jako například Sokolov je počet dětí vzdělávaných v základních školách praktických nižší. Graficky je souvislost mezi kapacitou základních škol praktických a sociálním vyloučením zachycena také v mapě č. 4 na následující straně.

Graf č. 21: Souvislost sociálního vyloučení a počtu dětí vzdělávaných v základních školách praktických

Odhad počtu dětí žijících v sociálně vyloučených lokalitách na 100 dětí ve věku do 15 let

Mapa č. 4: Souvislost mezi počtem dětí vyrůstajících v sociálně vyloučených lokalitách a kapacitou základních škol praktických

Jak je zřejmé z provedené statistické analýzy i z mapy, základní školy praktické definované jako segregované školy, kde se vzdělávají děti s diagnózou LMP odděleně od ostatních dětí, evidentně existují částečně nezávisle na výskytu sociálně vyloučených lokalit. V okresech, kde vyrůstá více dětí v sociálně vyloučených lokalitách, sice více dětí získává diagnózu lehkého mentálního postižení, to ale nutně neznamená, že tyto děti budou vzdělávány v základních školách praktických coby segregovaných školách. To se může zdát překvapivé, protože individuálně integrovaných v běžných třídách je pouze 10 procent z dětí s diagnózou LMP a tudíž se předpokládalo, že dominantním způsobem vzdělávání dětí s diagnózou LMP je vzdělávání v segregovaných školách jako jsou základní školy praktické. Avšak kapitola číslo 4 této analýzy ukázala, že v základních školách praktických, pokud je budeme chápat jako školy, kde děti s diagnózou LMP tvoří nadpoloviční většinu, se vzdělává pouze 60 % z dětí s touto diagnózou v základním školství v ČR. Tudíž je možné to, co ukázala provedená analýza souvislosti sociálního vyloučení a kapacity základních škol praktických – i v místech, kde žije vyšší podíl dětí v sociálně vyloučených lokalitách, se tyto děti nemusejí nutně vzdělávat v základních školách praktických jako samotných školách, ale mohou se vzdělávat v základních školách praktických sloučených s běžnou základní školou, nebo ve speciálních třídách v běžné škole. Příkladem této situace může být okres Sokolov, kde došlo ke sloučení základní školy praktické s běžnou základní školou, a proto je zde podíl dětí vzdělávaných v základních školách praktických nízký, přestože je zde podíl dětí vyrůstajících v sociálně vyloučených lokalitách poměrně vysoký.

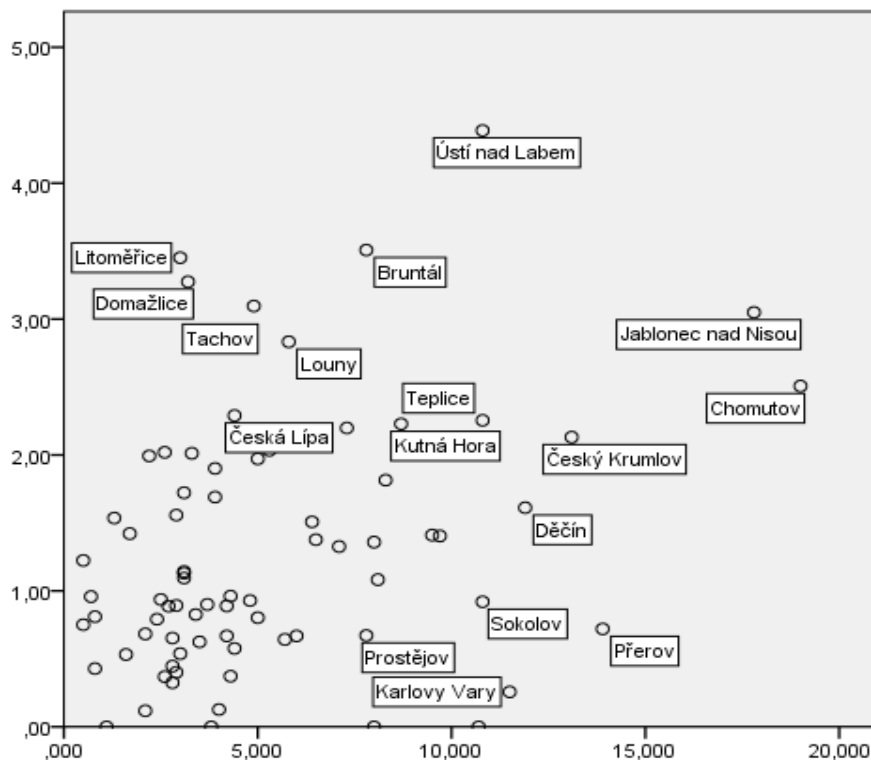
Souvislost sociálního vyloučení a četnosti výskytu diagnózy LMP není zcela silná, existují okresy s vysokým podílem dětí s diagnózou LMP, aniž by v nich byl vysoký podíl dětí v SVL. V těchto okresech může být více základních škol praktických, avšak vyšší podíl dětí s diagnózou lehkého mentálního postižení nelze vysvětlit sociálním vyloučením.

6.2.2 Počet obyvatel hlásících se k romské národnosti a kapacita základních škol praktických.

Ukázalo se, že mezi počtem obyvatel hlásících se k romské národnosti a kapacitou základních škol praktických existuje statisticky významná souvislost (na hladině významnosti $p < 0,01$), avšak tato souvislost je spíše slabá, stejně jako v případě počtu dětí vyrůstajících v SVL. Počet obyvatel hlásících se k romské národnosti vysvětloval necelých 11 % ($R^2 = 0,107$) z variace v počtu dětí vzdělávajících se v základních školách praktických.¹⁴ Jak je vidět z následujícího grafu, ačkoliv je v některých okresech s vyšším počtem obyvatel hlásících se k romské národnosti více dětí vzděláváno v základních školách praktických, zároveň platí, že vysoké počty dětí jsou vzdělávány v základních školách praktických i v okresech s nízkým počtem obyvatel hlásících se k romské národnosti jako je například okres Litoměřice.

Skutečnost, že počet obyvatel, který se v rámci Sčítání lidu, domů a bytů přihlásil k romské národnosti, není silným vysvětlujícím faktorem kapacity základních škol praktických, není překvapivá vzhledem k tomu, co bylo o kvalitě tohoto ukazatele jako měřítka počtu obyvatel romské etnicity řečeno výše. A uvedené zjištění stejně jako v případě souvislosti mezi romskou etnicitou a četností výskytu diagnózy LMP nevyklučuje, že kapacity základních škol praktických jsou vyšší tam, kde žije více obyvatel romské etnicity. Je však zajímavé, že vysvětlující síla počtu obyvatel hlásících se k romské národnosti není o moc slabší než počtu dětí vyrůstajících v sociálně vyloučených lokalitách.

Graf č. 22: Souvislost počtu obyvatel hlásících se k romské národnosti a počtu dětí vzdělávaných v základních školách praktických

¹⁴ Z analýzy byl stejně jako v předchozích případech, kdy jsme analyzovali souvislosti s počtem obyvatel hlásících se k romské národnosti, vyřazen okres Most vzhledem k nadměrnému vlivu na výsledky.

6.2.3 Srovnání vlivu sociálního vyloučení a počtu obyvatel romské národnosti na kapacitu základních škol praktických

Pro srovnání vlivu sociálního vyloučení a počtu obyvatel romské národnosti na kapacitu základních škol praktických jsme stejně jako v případě faktorů četnosti výskytu lehkého mentálního postižení provedli analýzu metodou vícenásobné regrese.

Analýza ukázala, že společně dokážou počet dětí vyrůstajících v sociálně vyloučených lokalitách a počet obyvatel hlásících se k romské národnosti jako vysvětlující proměnné vysvětlit 13 % variace v počtu dětí vzdělávaných v základních školách praktických ($R^2=0,132$), jedná se statisticky významné zjištění (na hladině významnosti $p<0,01$).

Diagnostika kvality modelu ukázala, že model je kvalitní. Nadměrná multikolinearita se nevyskytla, VI faktor se u žádné proměnné nepříblížil hodnotě 10 (nejvyšší hodnota byla 1,62). Analýza vlivných případů ukázala, že Cookova vzdálenost pouze v jednom případě (okres Most) přesáhla hodnotu 1, proto byl tento případ z analýzy vyřazen.¹⁵

V tabulce č. 8 jsou zachyceny koeficienty pro jednotlivé vysvětlující proměnné. Jak je vidět z tabulky standardizovaný koeficient β je silnější pro počet dětí vyrůstajících v sociálně vyloučených lokalitách. Přínos přidání počtu obyvatel hlásících se k romské národnosti jako další vysvětlující proměnné do modelu zvyšuje jeho vysvětlující sílu jen minimálně (stoupne z 12,9 % na 13,2 %).

Tabulka č. 8: Faktory počtu dětí v základních školách praktických na 100 dětí ve věku 6-15 v okrese

	B	SE B	β
Konstanta	1,083	,132	
Odhad počtu dětí žijících v sociálně vyloučených lokalitách na 100 dětí ve věku 6 až 15 let	,078	,034	,317*
Obyvatel hlásících se ve Sčítání lidu, domů a bytů k romské národnosti na 10 tisíc obyvatel kraje	,009	,018	,067

¹⁵ Důvodem vysokého vlivu okresu Most je extrémně vysoký počet obyvatel hlásících se k romské národnosti, kvůli kterému byl okres vyřazen i z předcházejících analýz s počtem obyvatel hlásících se k romské národnosti jako vysvětlující proměnnou.

7 Shrnutí, závěry a doporučení

Provedená analýza ukázala, že v sociálně vyloučených lokalitách vyrůstá v ČR přibližně 38 tisíc dětí do patnácti let, základní školu absolvuje přibližně 21 tisíc dětí vyrůstajících v sociálně vyloučených lokalitách. Sociální vyloučení je značně územně koncentrované, zejména na území Ústeckého kraje. Více než 60 procent z dětí vyrůstajících v sociálně vyloučených lokalitách žije v pouhých 11 z 206 obvodů obcí s rozšířenou působností s nejvyšší koncentrací sociálního vyloučení. Tomu by mělo odpovídat i zacílení podpory dětí znevýhodněných ve vzdělávání sociálním vyloučením.

Pokud jde o vzdělávání dětí ze sociálně vyloučených lokalit, často se objevuje hypotéza, že děti vyrůstající v sociálně vyloučeném prostředí bývají školským systémem častěji diagnostikovány jako děti s tzv. lehkým mentálním postižením a následně vzdělávány mimo hlavní vzdělávací proud v segregovaných školách označovaných jako základní školy praktické. Provedené analýzy tuto hypotézu potvrdily částečně. Jednak již dnes neplatí, že naprostá většina dětí s diagnózou lehké mentální postižení je vzdělávána v segregovaných školách. Pokud budeme považovat za základní školy praktické školy, kde představují děti s diagnózou LMP nadpoloviční většinu, tak v těchto školách je vzděláváno 60 % dětí s diagnózou LMP. V běžných třídách v kontaktu s vrstevníky bez zdravotního postižení je stále vzděláváno pouze 10 % dětí s diagnózou LMP, ale přibližně třetina z těchto dětí je vzdělávána ve speciálních třídách v běžných školách (někdy může jít o sloučenou běžnou a praktickou základní školu). V tomto světle není překvapivé, že podíl dětí vyrůstajících v sociálně vyloučených lokalitách vysvětloval jen 13 % z variace v počtech dětí vzdělávaných v základních školách praktických.

Dále se ukázalo, že i souvislost mezi sociálním vyloučením a četností výskytu diagnózy LMP můžeme označit spíše za středně silnou než za silnou. Ačkoli platí, že v územích s vyšší koncentrací sociálního vyloučení je častěji diagnostikováno lehké mentální postižení, zároveň se ukázalo, že existuje množství územních celků s vysokým podílem dětí s diagnózou LMP, přestože se nejedná o území s vysokou koncentrací sociálního vyloučení. Rozdíly v diagnostice lehkého mentálního postižení musejí být způsobeny i dalšími faktory kromě sociálního vyloučení. Provedené analýzy naznačují, že by mohla platit druhá hypotéza, která se objevuje v souvislosti s diagnostikou LMP – lehké mentální postižení je častěji diagnostikováno tam, kde je vyšší kapacita základních škol praktických a je zde zájem tyto školy naplnit. Avšak pro to, abychom mohli toto s větší jistotou tvrdit, je třeba otestovat vliv dalších faktorů na četnost výskytu diagnózy LMP pro školské účely, zejména vliv podílu dětí romské etnicity. Vliv podílu obyvatel romské etnicity jsme se pokusili testovat a jeho souvislost s četností výskytu LMP se neukázala být příliš silná. To nicméně může být dáno velmi špatnou kvalitou užitého indikátoru počtu obyvatel hlásících se k romské národnosti. Pro testování souvislosti mezi podílem obyvatel romské etnicity a četností výskytu diagnózy LMP jsou zapotřebí reprezentativní data o počtech dětí romské etnicity v základním školství. Ideálně by mohla být etnická data sbíraná v rámci školské matriky obdobně jako v zahraničí. Potom bychom mohli získat lepší představu o tom, jakou roli hrají v četnosti výskytu diagnózy LMP další faktory mimo sociálního vyloučení a ověřit, do jaké míry platí hypotéza o nárůstu počtu dětí diagnostikovaných jako lehce mentálně postižené vyvolaném volnou kapacitou škol a do jaké míry hraje roli vliv etnicity. V každém případě je však třeba podniknout maximum pro to, aby děti znevýhodněné ve vzdělávání sociálně,

sociokulturně (svou etnicitou) či jakkoli jinak, dostávaly adekvátní podporu pro vzdělávání v hlavním vzdělávacím proudu a nenastávala situace, kdy jedinou adekvátní odpovědí na potřeby dětí, kterou vzdělávací systém nabízí, je segregované vzdělávání ve speciálních třídách a školách, do kterých může dítě vstoupit pouze na základě diagnózy mentálního postižení. S podporou vzdělávání znevýhodněných dětí v hlavním vzdělávacím proudu jsou spojené nemalé náklady. Na druhou stranu, jak ukázala analýza nákladnosti odděleného vzdělávání dětí s diagnózou lehkého mentálního postižení v základních školách praktických, průměrné náklady veřejných rozpočtů na vzdělávání jednoho dítěte v základní škole praktické se pohybuje kolem 135 tisíc korun ročně. Tudíž můžeme odhadnout, že na náklady na provoz 185 základních škol s 11 981 žáky zařazených v této analýze do kategorie základních škol praktických, mohou představovat kolem 1 miliardy 600 milionů korun ročně. Ne všechny tyto zdroje mohou být realokovány do škol hlavního vzdělávacího proudu vzhledem k tomu, že část dětí vzdělávajících se v základních školách zde označovaných jako praktické je vzdělávána v oboru vzdělání Základní škola speciální a tudíž je v jejich případě častěji vhodnější vzdělávání ve speciálním školství. Provedená analýza však ukázala, že tyto děti představovaly pouze 22 % (2 586) z dětí vzdělávaných v základních školách praktických. Větší část zdrojů aktuálně spotřebovávaných v základních školách praktických (odhadujeme, že přibližně 1 miliarda 200 milionů korun ročně) by mohla být realokována ve prospěch škol hlavního vzdělávacího proudu, protože je nyní vynakládána na vzdělávání dětí s diagnózou lehkého mentálního postižení, poruch učení či jiných méně závažných forem postižení, které mohou, a již jsou, vzdělávány v hlavním vzdělávacím proudu.

Provedená analýza zaměřená na základní školy praktické může posloužit jako vodítko pro plánování procesu realokace zdrojů určených na podporu vzdělávání dětí s lehkým mentálním postižením. Poskytuje informace o tom, kde se základní školy praktické nacházejí, kdo jsou jejich zřizovatelé, jaké jsou jejich kapacity, kolik z nich funguje v rámci jednoho právního subjektu s jinými školskými zařízeními, jaké jsou speciální vzdělávací potřeby dětí v nich vzdělávaných a podle jakých vzdělávacích programů jsou děti vzdělávány.

8 Literatura a zdroje

Nejvýznamnějším zdrojem dat, z kterého vychází kapitoly 4, 5 a 6, byla data ze školské matriky obdržená formou datového souboru s anonymizovanými daty o vzdělávání všech dětí s diagnostikovaným zdravotním postižením v základním školství v ČR.

AMNESTY INTERNATIONAL. Chce to více snahy: Etnická diskriminace romských dětí v českých školách [online]. 2015 [cit. 2015-05-29]. Dostupné z: <http://www.amnesty.cz/download/file/500>

ČESKÁ ŠKOLNÍ INSPEKCE. *TEMATICKÁ ZPRÁVA - Žáci vzdělávání podle RVP ZV – přílohy upravující vzdělávání žáků s LMP* [online]. 2015 [cit. 2015-04-19]. Dostupné z: <http://www.csicr.cz/getattachment/9140af7c-eae6-425c-b097-c43938d885c4>

GAC. *Analýza sociálně vyloučených lokalit v ČR.* [online]. 2015 [cit. 2015-07-22]. Dostupné z: <http://www.esfcr.cz/07-13/oplzz/analyza-socialne-vyloucenych-lokalit-v-cr-1>

KLUSÁČEK, JAN. *Nálepkování dětí diagnózou mentální postižení v České republice.* Čosiv. [online] [cit. 2015-03-12]. Dostupné z: <https://www.dropbox.com/s/1ez153t8vw9zc8v/COSIV-analyza-mentalni-postizeni-data-2014.pdf?dl=0>

PEKÁRKOVÁ, Simona a kol. *Nemoc bezmocných: lehká mentální retardace: analýza inteligenčního testu SON-R.* [Praha: Člověk v tísni, 2010], 1 CD-ROM. ISBN 978-80-87456-05-7. Dostupné také z: http://www.varianty.cz/download/docs/92_nemoc-bezmocnych-lehka-menta-lni-retardace.pdf

REJSTRÍK ŠKOL A ŠKOLSKÝCH ZAŘÍZENÍ. *Ministerstvo školství mládeže a tělovýchovy* [online]. [cit. 2015-07-20]. Dostupné z: <http://rejskol.msmt.cz>

SČÍTÁNÍ LIDU. Počet obyvatel s obvyklým pobytem podle národnosti v okresech ČR – uživatelská tabulka vygenerovaná autorským týmem pomocí aplikace ČSÚ. *Český statistický úřad* [online]. [cit. 2015-07-20]. Aplikace dostupná z: <http://vdb.czso.cz/sldbvo/#!stranka=podle-tematu&tu=0&th=&vseuzemi=null&v=1&vo=null&void=>

VĚKOVÉ SLOŽENÍ OBYVATELSTVA - 2014. Věkové složení obyvatel k 31.12.2014. *Český statistický úřad* [online]. [cit. 2015-05-30]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/documents/10180/20555901/1300641507.xlsx/7368c6e4-b2c1-4eda-9746-98509c739d32?version=1.3>

